

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Випускна робота бакалавра

**на тему «Банківська система України, її роль у реалізації державної
грошово-кредитної політики»**

Виконала: студентка 4-го курсу, групи 402-ЕФ
Спеціальності

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Хорунжа Т.Т.

Керівник: к.е.н., доцент Худолій Ю. С.

Рецензент: керівник філії – Полтавське обласне
управління АТ «Ощадбанк», Горбунова О.В.

Засвідчую, що в цій роботі немає запозичень із
праць інших авторів без відповідних посилань
Хорунжа Т.Т.

Підтверджую достовірність даних, використаних у
роботі

Хорунжа Т.Т.

Полтава, 2023 року

АНОТАЦІЯ

Хорунжа Т.Р. «Банківська система України, її роль у реалізації державної грошово-кредитної політики». Рукопис. Випускна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» – Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Полтава, 2023.

Робота містить 106 сторінок, 9 таблиць, 19 рисунків, список літератури з 97 джерел та 2 додатки.

Ключові слова: банківська система, грошово-кредитна політика, Національний банк України, фінансова стабільність, розвиток, політика.

Мета роботи – дослідження банківської системи України та її ролі у реалізації державної грошово-кредитної політики.

Предметом випускної роботи є теоретико-методичні та наукові засади функціонування банківської системи та її ролі у реалізації державної грошово-кредитної політики України.

Об'єктом дослідження є процес функціонування банківської системи та реалізації державної грошово-кредитної політики України через неї.

У першому розділі випускної роботи розглянуто комплекс питань, пов'язаних із особливості функціонування банківської системи України та її значення в реалізації монетарної політики, а саме сутність та функції банківської системи, сутність грошово-кредитної політики та роль банківської системи в її реалізації, досліджено нормативно-правове забезпечення функціонування банківської системи України. У другому розділі дослідження здійснено аналіз діяльності банківської системи України, а саме проведено оцінку показників діяльності банківської системи України, проаналізовано монетарну політику Національного банку України, проведено оцінку фінансової стійкості банківської системи України. У третьому розділі випускної роботи обґрунтовано перспективи розвитку банківської системи України та її ролі в реалізації монетарної політики.

ANNOTATION

Khorunzha T. R. « The banking system of Ukraine, its role in the implementation of the state monetary and credit policy ». Manuscript. Graduation thesis for the first (bachelor's) level of higher education in specialty 072 «Finance, Banking and Insurance» – National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic», Poltava, 2023.

The work contains 106 pages, 9 tables, 19 figures, a list of references from 97 sources and 2 appendices.

Keywords: banking system, monetary policy, National Bank of Ukraine, financial stability, development, policy.

The purpose of the work is to study the banking system of Ukraine and its role in the implementation of state monetary policy.

The subject of the thesis is the theoretical, methodological and scientific foundations of the banking system and its role in the implementation of the state monetary policy of Ukraine.

The object of the study is the process of functioning of the banking system and implementation of the state monetary policy of Ukraine through it.

The first section of the thesis deals with a set of issues related to the peculiarities of the functioning of the banking system of Ukraine and its importance in the implementation of monetary policy, namely the essence and functions of the banking system, the essence of monetary policy and the role of the banking system in its implementation, and the regulatory and legal framework for the functioning of the banking system of Ukraine. The second section of the study analyzes the activities of the banking system of Ukraine, namely, the assessment of the performance indicators of the banking system of Ukraine, the analysis of the monetary policy of the National Bank of Ukraine, and the assessment of the financial stability of the banking system of Ukraine. The third section of the thesis substantiates the prospects for the development of the banking system of Ukraine and its role in the implementation of monetary policy.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ В РЕАЛІЗАЦІЇ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ.....	5
1.1. Суть та функції банківської системи.....	5
1.2. Значення грошово-кредитної політики та роль банківської системи в її реалізації.....	16
1.3. Нормативно-правове забезпечення функціонування банківської системи України.....	25
РОЗДІЛ 2. Аналіз банківської системи України	33
2.1. Оцінка банківської системи України.....	33
2.2. Аналіз монетарної політики Національного банку України	44
2.3. Оцінка фінансової стійкості банківської системи України	59
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ТА ЇЇ РОЛЬ В РЕАЛІЗАЦІЇ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ.....	69
3.1. Напрями підвищення ефективності роботи банківської системи.....	69
3.2. Напрями забезпечення грошово-кредитної політики України	77
ВИСНОВКИ.....	85
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	91
ДОДАТКИ.....	97

ВР 402-ЕФ 19085

	П. І. Б.	Підпис	Дата
--	----------	--------	------

<i>Розроб.</i>	<i>Хорунжа Т.Р.</i>			<i>Банківська система України, її роль у реалізації державної грошово- кредитної політики</i>	Літ.	Арк.	Акрушів
<i>Перевір.</i>	<i>Худолій Ю.С.</i>				3	106	
					<i>Національний університет «Полтавська</i>		

Бібліографічний опис

Хорунжа Т.Р. «Банківська система України, її роль у реалізації державної грошово-кредитної політики» випускна робота бакалавра спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» / Т.Р. Хорунжа – Полтава: Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 2023. – 114 с.

Ключові слова: банківська система, грошово-кредитна політика, Національний банк України, фінансова стабільність, розвиток, політика.

Анотація. У першому розділі випускної роботи розглянуто комплекс питань, пов'язаних із особливості функціонування банківської системи України та її значення в реалізації монетарної політики, а саме сутність та функції банківської системи, сутність грошово-кредитної політики та роль банківської системи в її реалізації, досліджено нормативно-правове забезпечення функціонування банківської системи України. У другому розділі дослідження здійснено аналіз діяльності банківської системи України, а саме проведено оцінку показників діяльності банківської системи України, проаналізовано монетарну політику Національного банку України, проведено оцінку фінансової стійкості банківської системи України. У третьому розділі випускної роботи обґрунтовано перспективи розвитку банківської системи України та її ролі в реалізації монетарної політики.

ВСТУП

Банківська система в Україні відіграє невід'ємну роль у реалізації державної грошово-кредитної політики. Вона є ключовим інструментом управління грошовими потоками, кредитуванням та регулюванням фінансової стабільності країни. Взаємодія між Національним банком та комерційними банками відбувається через проведення монетарних операцій, регуляторні обмеження та нормативи, які сприяють досягненню визначених державою макроекономічних цілей. Державна грошово-кредитна політика передбачає балансування інтересів реального сектору економіки, фінансової системи та стабільності грошового обігу.

Українська банківська система складається з Національного банку України (НБУ) та комерційних банків, які діють на ринку. НБУ виконує роль центрального банку країни і є головним регулятором грошово-кредитної політики. Він визначає основні напрямки та пріоритети політики, встановлює процентні ставки, контролює грошову масу в обігу та здійснює нагляд за банками.

Актуальністю даної роботи є дослідження ролі банківської системи в реалізації грошово-кредитної політики України в сучасних умовах, оскільки це дозволяє з'ясувати ефективність застосовуваних підходів та знайти шляхи для їх поліпшення.

Метою написання роботи є дослідження банківської системи України та її ролі у реалізації державної грошово-кредитної політики.

Завданнями даної роботи є:

- дослідити сутність та функції банківської системи, сутність грошово-кредитної політики та роль банківської системи в її реалізації;
- розглянути нормативно-правове забезпечення функціонування банківської системи України;
- провести оцінку показників діяльності банківської системи України;
- проаналізувати монетарну політику Національного банку України;

- провести оцінку фінансової стійкості банківської системи України;
- обґрунтувати напрями підвищення ефективності роботи банківської системи;
- визначити напрями забезпечення стабільності грошово-кредитної політики України.

Методологічна основа дослідження побудована на поєднанні теоретичних та емпіричних підходів, що дозволяє забезпечити комплексне та всебічне дослідження банківської системи України та її ролі у реалізації державної грошово-кредитної політики. Під час розроблення теоретичних питань використані методичні, інструктивні та нормативні матеріали Національного банку України, статистичні дані НБУ, праці зарубіжних та українських економістів. Мета дослідження відповідає сучасним вимогам до роботи банківської системи у контексті ринкової економіки.

Інформаційною базою для розробки були: законодавча база, в тому числі Закон України «Про Національний банк України» та Закон України «Про банки і банківську діяльність», офіційні статистичні дані НБУ, монографії, посібники, наукові дослідження опубліковані в періодичних виданнях.

Структура роботи: у першому розділі надана теоретико-змістова характеристика бізнес-моделей банків, виявлено їхні особливості та принципи. У другому розділі проведено оцінку впливу бізнес-моделей на фінансову діяльність банківських установ України. Здійснено аналіз показників діяльності банків з урахуванням кластерного розподілу за бізнес-моделями. У третьому розділі досліджено напрями удосконалення бізнес-моделей банків під впливом цифровізації.

РОЗДІЛ 1

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ В РЕАЛІЗАЦІЇ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1. Сутність та функції банківської системи

Банківська система – це система фінансових установ, які займаються зберіганням грошей, наданням кредитів, обслуговуванням платежів, обміном валют та іншими фінансовими послугами. Вона включає комерційні банки, центральний банк та інші фінансові установи, які діють в межах встановлених законодавством країни.

Значення банківської системи полягає в тому, що вона забезпечує економіку країни фінансовими послугами, підтримує зростання бізнесу та інвестицій, забезпечує функціонування грошового обігу та забезпечує фінансову стабільність. Банківська система є важливим інструментом для розвитку економіки та забезпечення фінансового благополуччя суспільства. Банківська система відіграє важливу роль у розвитку економіки та фінансовому стабільності. Вона сприяє залученню та розподілу капіталу, стимулює інвестиції та підтримує функціонування грошового обігу. Однак, для забезпечення ефективності та стабільності, банківська система підлягає нагляду та регулюванню з боку фінансових регуляторів та центральних банків.

Додаткове значення банківської системи полягає у фінансовому посередництві. Банки забезпечують зв'язок між вкладниками, які мають надлишок грошових коштів, і позичальниками, які потребують капіталу для розвитку бізнесу чи задоволення особистих потреб. Це створює можливість ефективного розподілу ресурсів у економіці. Крім того, банківська система виконує важливу функцію стабілізації економіки. Вона може впливати на грошову базу, встановлювати процентні ставки, регулювати обсяги кредитування та здійснювати інші монетарні заходи для контролю інфляції та стабілізації фінансової системи. Це сприяє збалансованому розвитку економіки та запобігає негативним наслідкам фінансових криз [1].

Основні складові банківської системи:

1) комерційні банки: це приватні фінансові установи, які приймають вклади від клієнтів та надають кредити. Вони виконують роль посередника між вкладниками, які шукають безпечного місця для зберігання своїх грошей, і позичальниками, які потребують фінансування. Комерційні банки також займаються іншими послугами, такими як обслуговування платежів, випуск кредитних карток, обмін валют та управління активами;

2) центральний банк: це важлива складова банківської системи, яка має владу і контроль над грошовою політикою країни. Центральний банк встановлює монетарну політику, контролює грошовий обіг, випускає гроші, регулює процентні ставки та забезпечує стабільність фінансової системи. Він також може надавати кредити комерційним банкам та уряду країни;

3) фінансові регулятори: це органи уряду або незалежні агентства, які встановлюють і здійснюють нагляд за банківською системою. Вони встановлюють правила та норми для діяльності банків, забезпечують фінансову стабільність;

4) депозитарні установи: це банки або фінансові установи, які здійснюють зберігання цінних паперів та інших активів від імені своїх клієнтів. Вони забезпечують безпеку і доступ до цінних паперів, таких як акції, облігації, паї інвестиційних фондів тощо;

5) інвестиційні банки: це фінансові установи, які надають послуги з підписання цінних паперів та організації розміщення цінних паперів на фінансовому ринку. Вони допомагають компаніям залучати капітал через випуск акцій або облігацій. Крім того, інвестиційні банки надають консультативні послуги з фінансового планування, управління портфелем та фінансовим стратегіям;

6) кооперативні банки: це банки, які належать своїм членам, які одночасно є вкладниками та споживачами їх послуг. Кооперативні банки зазвичай фокусуються на підтримці спільноти та розвитку малого бізнесу шляхом надання кредитів та інших фінансових послуг;

7) електронні банки та фінтех-компанії: з появою сучасних технологій, електронні банки та фінтех-компанії стали важливою частиною банківської системи. Вони надають фінансові послуги через Інтернет та мобільні додатки, такі як віртуальні рахунки, електронні перекази грошей, мобільні платежі, розрахункові системи тощо [2].

Банківська система також має велике значення для забезпечення стабільності фінансової системи та довіри громадськості до неї. Банки зобов'язані дотримуватися регулятивних норм і вимог, що сприяє забезпеченню фінансової безпеки та запобіганню відмиванню грошей та фінансуванню тероризму. Вони також виконують функцію контролю за фінансовими ризиками та забезпечують стабільність банківської системи. Банківська система сприяє зміцненню фінансової включеності, надаючи доступ до фінансових послуг широким верствам населення. Це означає, що більше людей та підприємств можуть користуватися банківськими рахунками, отримувати кредити, здійснювати платежі та зробити заощадження. Це сприяє підвищенню економічної стабільності та розвитку. Необхідно також зазначити, що банківська система підлягає суворому регулюванню та нагляду з боку відповідних органів, таких як центральні банки та фінансові регулятори. Це забезпечує відповідну дисципліну та контроль за діяльністю банків, а також захищає інтереси клієнтів і стабільність фінансової системи загалом.

Додаткове начення банківської системи полягає у підтримці інновацій та розвитку фінансових технологій (FinTech). Банки активно впроваджують нові технології, такі як мобільні додатки, цифрові платіжні системи, штучний інтелект та блокчейн, що дозволяє полегшити та прискорити фінансові операції. Це сприяє зручності та доступності фінансових послуг для клієнтів і сприяє інноваційному розвитку банківського сектору. Крім того, банківська система грає важливу роль у міжнародних фінансових операціях та зовнішньоекономічних зв'язках. Банки забезпечують можливість проведення міжнародних платежів, конвертацію валют, надання кредитів та фінансову підтримку підприємствам та інвесторам в глобальному масштабі. Це сприяє

зовнішньоекономічному обміну, залученню іноземних інвестицій та сприяє міжнародному співробітництву [3].

Банківська система також виконує соціальну функцію, надаючи фінансову підтримку соціально вразливим групам населення та сприяючи реалізації соціальних програм. Банки надають мікрофінансування, кредити для житлового будівництва, освітні кредити та інші фінансові послуги, що допомагають полегшити соціальну мобільність та зменшити соціальну нерівність. Загалом, сутність банківської системи полягає в тому, що вона є головним фінансовим посередником, забезпечує фінансову стабільність, сприяє економічному розвитку, підтримці інновацій, міжнародним фінансовим операціям та зовнішньоекономічним зв'язкам, а також виконує соціальну функцію. Це важлива складова сучасного господарського життя, яка має значний вплив на розвиток суспільства.

Банківська система виконує ряд ключових функцій, які мають велике значення для економіки:

1) зберігання грошей і забезпечення ліквідності: банки дозволяють людям та підприємствам зберігати свої гроші в безпечному місці і мати доступ до них у будь-який момент. Це сприяє збереженню та накопиченню капіталу, а також забезпечує ліквідність в економіці;

2) надання кредитів: банки є основними постачальниками кредиту в економіці. Вони надають фінансування підприємствам і господарствам для розвитку бізнесу, інвестицій у нові проекти, купівлі житла та інших потреб. Це сприяє економічному зростанню і стимулює підприємництво;

3) обслуговування платежів і розрахунків: банківська система забезпечує швидкі, зручні та безпечні механізми для здійснення платежів та розрахунків. Це включає банківські перекази, чеки, кредитні та дебетові картки, електронні платіжні системи тощо. Використання таких послуг сприяє ефективності та зручності в обігу грошей;

4) управління ризиками: банки виконують функцію управління ризиками, пов'язаними з фінансовими операціями. Вони аналізують кредитну історію позичальників, оцінюють ризики, пов'язані з інвестиціями та

фінансовими операціями, та вживають заходів для їх мінімізації. Це сприяє забезпеченню стабільності та надійності банківської системи;

5) підтримка грошового ринку: банки виступають активними учасниками грошового ринку, здійснюючи операції з купівлі-продажу цінних паперів, облігацій, валютних операцій тощо. Це сприяє ефективному функціонуванню ринку і забезпечує стабільність валютного курсу та процентних ставок [4].

Крім вищезазначеного банківська система відіграє значну роль у зберіганні та забезпеченні безпеки грошових коштів. Банки надають можливість клієнтам зберігати свої гроші на банківських рахунках, що забезпечує їх безпеку та захист від крадіжок чи втрати. Банки також надають послуги з гарантійного зберігання цінних паперів, документів та інших цінностей. Узагальнюючи, сутність банківської системи полягає в її ролі посередника між вкладниками та позичальниками, наданні фінансових послуг, підтримці економічного розвитку, стабілізації фінансової системи та забезпеченні фінансової безпеки. Це важливий компонент сучасної економіки, що сприяє ефективному функціонуванню та росту суспільства.

У сучасному світі, де безготівкові платежі стають все більш поширеними, банківська система відіграє важливу роль у забезпеченні зручності та ефективності платіжних операцій. Вона надає клієнтам можливість здійснювати перекази коштів, платити за товари та послуги, використовуючи різні канали, такі як банківські картки, електронні гроші, мобільні платежі тощо. Це спрощує фінансові операції та полегшує їх проведення. Банківська система також відіграє важливу роль у кредитуванні економіки. Вона надає позики підприємствам та індивідуальним клієнтам для фінансування інвестицій, розвитку бізнесу, придбання нерухомості та інших потреб. Кредитування сприяє розширенню підприємницької діяльності, створенню нових робочих місць та загальному економічному зростанню [5].

Крім того, банківська система є важливим джерелом фінансової інформації та аналітичних послуг. Банки збирають, обробляють та аналізують

фінансові дані, що дозволяє клієнтам отримувати інформовані рішення щодо управління фінансами, інвестицій та планування майбутнього.

Сутність банківської системи полягає в тому, що вона є основною складовою частиною фінансової системи країни та виконує важливі функції, пов'язані зі збереженням, перерозподілом та використанням грошових ресурсів. Функції банківської системи важливі для розвитку економіки, забезпечення фінансової стабільності та задоволення фінансових потреб суспільства та ключовими для забезпечення фінансової стабільності, економічного розвитку та задоволення фінансових потреб суспільства. Деякі функції банківської системи сприяють розвитку економіки, забезпечують фінансову стабільність та сприяють задоволенню фінансових потреб суспільства та відображають різноманітні аспекти її роботи та важливість у забезпеченні функціонування економіки та задоволенні фінансових потреб суспільства, а деякі функції банківської системи відображають різноманітні аспекти банківської діяльності та їх ролі в економіці. Вони допомагають забезпечити доступ до фінансових послуг, здійснювати грошові операції, управляти активами та фінансовими ризиками, а також сприяють розвитку бізнесу та економічного зростання, а також підкреслюють значення банків у стабільності та розвитку економіки, забезпеченні фінансових послуг, управлінні ризиками та забезпеченні захисту фінансових активів клієнтів. Функції банківської системи демонструють її важливу роль у забезпеченні фінансової стабільності, розвитку економіки та задоволенні потреб суспільства. Банки виконують різноманітні функції, що сприяють ефективному функціонуванню фінансової системи та підтримці економічного зростання [6].

Національний банк України першим серед державних установ розробив нову інституційну Стратегію яка враховує фактори впливу вторгнення росії на умови функціонування фінансової системи та сфокусований на захист фінансової стабільності та відновленні країни. Національний банк спроможний за будь-яких умов реалізовувати свій мандат та об'єднувати ключових учасників фінансової екосистеми для збереження фінансової стійкості, зміцнення потенціалу України та забезпечення фінансової інклюзії громадян. Водночас

притаманна поточним умовам значна невизначеність та волатильність середовища вимагають гнучкості у плануванні та діях для швидшого та ефективнішого реагування на зміни. Тож Стратегію Національного банку до 2025 року після дворічного впровадження було змінено на нову (безстрокову), яка дасть можливість центробанку з урахуванням зовнішніх факторів розширити зону визначеності та заздалегідь сформулювати альтернативні плани дій для різного розвитку подій [7].

Фінансовий сектор та центробанк тримає фінансову оборону вже більше року повномасштабної війни, водночас їм вдається розвиватися, думати на перспективу та рухати країну вперед. Надважливі завдання для України включені до Меморандуму про економічну та фінансову політику між Україною та Міжнародним валютним фондом. Йдеться про відновлення боргової стійкості України, збереження ліквідності, зменшення дефіциту фінансування та створення необхідних умов для участі комерційного сектору в повоєнному відновленні.

Меморандум визначає ключові структурні реформи, спрямовані на зростання і євроінтеграцію, які мають бути впроваджені в Україні, заходи монетарної та валютної політики, планування відновлення та подальшого розвитку фінансової системи, яка має стати двигуном відбудови економіки. Ці завдання зафіксовані і в новій Стратегії Національного банку. Реалізація Стратегії здійснюватиметься за п'ятьма стратегічними цілями, що зосереджені на основних функціях Національного банку – забезпеченні цінової і фінансової стабільності та підтримці країни на шляху до Перемоги. Вони деталізуються у 24 стратегічних ініціативах, на досягненні яких центральний банк зосередить свої зусилля упродовж наступних років. Стратегічні завдання Національного банку враховують виклики, що постають, у двох векторах: спротив російській агресії та відновлення країни. З огляду на це передбачені Стратегією ініціативи та заходи умовно поділені на фокуси:

1. «Фокус спротиву» – короткострокові заходи, спрямовані на забезпечення стабільності та недопущення погіршення ситуації у фінансовій системі та економіці загалом, включаючи застосування інструментів для

контролю над інфляцією та курсом національної валюти, підтримання банківської системи тощо;

2. «Фокус відновлення» – середньострокові заходи для запуску перетворень, що стануть основою майбутньої відбудови та зростання економіки, наприклад: зниження бюрократичних бар'єрів, підвищення прозорості та конкурентності середовища, залучення інвестицій тощо.

Перша ціль: «Стійка гривня». Вона посідає особливе місце в Стратегії, адже забезпечення стабільності грошової одиниці України є основною функцією НБУ та надважливе під час війни.

У її межах передбачається досягнення цінової стабільності та курсової стійкості завдяки:

- розробленню стратегії повернення до інфляційного таргетування,
- валютної лібералізації та переходу до гнучкого обмінного курсу;
- поступовому послабленню та зняттю валютних обмежень;
- поступовому переходу до гнучкості обмінного курсу;
- поверненню фокусу монетарної політики на інфляцію.

Друга ціль: «Фінансова стабільність». Її досягнення передбачає забезпечення стану фінансової системи, за якого, не зважаючи на усі зовнішні впливи, вона спроможна належно виконувати основні функції – фінансове посередництво та здійснення платежів – й успішно протистояти кризовим явищам. Це завдання особливо важливе під час війни.

Реалізація її передбачає втілення таких стратегічних ініціатив:

- збалансоване регулювання та нагляд, спрямовані на розвиток;
- стійка та спроможна банківська система;
- страховий ринок готовий підтримувати відновлення;
- небанківський фінансовий та платіжний ринок;
- надійна та стійка інфраструктура фінансового ринку.

Третя ціль: «Фінансова система працює на відновлення країни». Її мета – сприяння відновленню економіки, відбудові країни, поверненню до стійких темпів економічного зростання. Регулятор у межах свого мандата

стимулюватиме якісний розвиток фінансового ринку за допомогою п'яти ініціатив, що увійшли до цієї цілі:

- відповідальний фінансовий ринок;
- розвинений кредитний ринок;
- розвинений ринок страхових послуг;
- розвинена інфраструктура ринків капіталу;
- фінансово грамотне населення та підприємці.

Четверта ціль: «Сучасні фінансові послуги». Фінансова система має працювати безперебійно навіть під час війни, в умовах бойових дій чи у разі блекаутів. Одне з ключових завдань центробанку полягатиме в посиленні кібербезпеки та ефективності готівкового обігу, а також у подальшій цифровізації фінансових послуг, впровадженні нових технологій, поширенні безготівкових розрахунків.

На реалізацію цієї цілі спрямовуватимуться ініціативи:

- фінансовий ринок – цифрова фортеця;
- Power banking 2.0 – відновлення інфраструктури на деокупованих територіях;
- технологічний розвиток фінансового ринку;
- стійкість, ефективність та клієнтоорієнтованість готівкового обігу;
- віртуальні активи та цифрові гроші НБУ;
- цифрові фінансові послуги – частина цифрової країни.

П'ята ціль: «Ефективний центральний банк». Вона полягає в забезпеченні стійкості, ефективності, безперебійної роботи центробанку як ключової умови виконання всіх попередніх цілей, зазначених у цій Стратегії. Досягнення цієї цілі передбачає реалізацію таких семи ініціатив:

- голос НБУ – посилення комунікацій регулятора;
- розвиток інституційних відносин зі стейкхолдерами;
- міжнародна співпраця та обмін експертизою;
- європейська інтеграція фінансового сектору;
- ефективна операційна діяльність;
- цифрова трансформація НБУ;

– людський капітал – основний актив НБУ [8].

Отже, перші чотири цілі спрямовані на задоволення потреб учасників фінансової екосистеми. П'ята ціль – «Ефективний центральний банк» – покликана поліпшити реалізацію Місії та Візії Національного банку через внутрішню трансформацію.

Як висновок можемо зазначити, що основні функції банківської системи включають:

1) збереження коштів: банки забезпечують безпечно зберігання грошових коштів клієнтів. Вони виступають як канали, через які люди та підприємства можуть зберігати свої заощадження та резерви;

2) надання кредитів та позик: банки надають фінансову підтримку шляхом надання кредитів та позик. Ця функція допомагає клієнтам здійснювати покупки, розширювати бізнес, інвестувати та виконувати інші фінансові операції;

3) валютні операції: банки здійснюють операції з обміну валют, надають послуги з конвертації грошових коштів у різних валютах. Вони дозволяють клієнтам здійснювати міжнародні платежі та операції на ринках іноземної валюти;

4) інвестиційні послуги: деякі банки надають послуги з управління активами, інвестування коштів клієнтів в цінні папери, фондові ринки та інші інвестиційні інструменти. Вони допомагають клієнтам отримати дохід від своїх інвестицій та реалізувати фінансові цілі;

5) ліквідність та стабільність фінансової системи: банки забезпечують ліквідність у фінансовій системі шляхом підтримки резервів та доступу до грошових ресурсів. Вони також грають важливу роль у забезпеченні стабільності фінансової системи та захисті вкладників;

6) фінансова посередництво: банки виконують роль фінансових посередників, збираючи кошти від тих, хто має зайві ресурси, і надаючи їх тим, хто потребує фінансування;

7) фінансовий аналіз та оцінка ризиків: банки проводять фінансовий аналіз клієнтів, оцінюють їхню кредитоспроможність та ризики. Це допомагає

банкам приймати обґрунтовані рішення щодо надання кредитів та розміру процентних ставок, а також забезпечує захист від потенційних втрат;

8) емісія та керування грошовими масами: банки беруть участь у процесі емісії грошей, контролюють грошові маси в обігу та керують політикою центрального банку. Вони впливають на рівень грошової ліквідності, процентні ставки та інфляцію в економіці;

9) розвиток та підтримка підприємництва: банки надають фінансову підтримку підприємствам шляхом надання кредитів, фінансування проектів, консультацій тощо. Вони стимулюють розвиток підприємництва, сприяють створенню робочих місць та економічному зростанню;

10) функція посередництва на ринках цінних паперів: банки виступають як посередники на ринках цінних паперів, допомагаючи клієнтам купувати та продавати акції, облігації, деривативи та інші цінні папери;

11) електронні та інтернет-послуги: банки надають електронні та інтернет-послуги, такі як онлайн-банкінг, мобільний банкінг, платіжні системи тощо. Це дозволяє клієнтам здійснювати фінансові операції та отримувати інформацію про свої рахунки в будь-який час та з будь-якого місця [9].

Отже, можна сказати, що банківська система має надзвичайно важливе і розгалужені функції, які грають ключову роль у фінансовій системі та економіці загалом. Банки забезпечують зберігання, обмін та переказ грошей, кредитування, інвестування, управління ризиками, фінансовий посередництво та інші фінансові послуги. Вони забезпечують доступ до фінансових ресурсів, сприяють розвитку бізнесу та економічному зростанню, а також гарантують безпеку та стабільність фінансових операцій. Банківська система впливає на функціонування і розвиток економіки, сприяючи алокації капіталу, стимулюючи підприємництво та інновації, забезпечуючи ліквідність та стабільність фінансової системи. Таким чином, банківська система є невід'ємною складовою частиною сучасної економіки і відіграє важливу роль у сприянні фінансовому розвитку та підтримці функціонування суспільства.

1.2. Сутність грошово-кредитної політики та роль банківської системи в її реалізації

Сутність грошово-кредитної політики полягає в регулюванні грошового обігу та кредиту в економіці держави з метою досягнення стабільності і збалансованого розвитку. Вона включає в себе прийняття рішень щодо встановлення ставок рефінансування, резервних вимог до банків, контролю за обсягом грошової маси, кредитних обмежень та інших інструментів, що впливають на кредитно-грошові відносини. Метою грошово-кредитної політики може бути забезпечення стабільності цін, збалансованого зростання економіки, підтримка зайнятості та регулювання зовнішньої торгівлі. Грошово-кредитна політика має на меті впливати на грошову масу та вартість грошей, регулювати процентні ставки та кредитні умови з метою керування економічними процесами. Вона використовується для контролю інфляції, стимулювання або стримування економічного зростання, підтримки фінансової стабільності та попередження кризових ситуацій [10].

Центральний банк часто відповідає за формулювання та реалізацію грошово-кредитної політики, встановлення основних ставок рефінансування, використання інструментів відкритого ринку для регулювання ліквідності банків, надання кредиту та забезпечення фінансової стабільності системи. Залежно від конкретних умов та мети політики, грошово-кредитні заходи можуть бути посилені (жорсткими) або послаблені (легкими). Жорстка грошово-кредитна політика може включати підвищення ставок рефінансування, збільшення резервних вимог до банків та обмеження кредитування. Легка грошово-кредитна політика, натомість, може включати зниження ставок рефінансування, зниження резервних вимог та сприяння доступності кредиту. Важливою складовою грошово-кредитної політики є спостереження за фінансовими ринками, аналіз економічних показників та прогнозування економічних тенденцій для прийняття обґрунтованих рішень [11].

Грошово-кредитна політика також впливає на зовнішню торгівлю та обмінний курс національної валюти. Наприклад, центральний банк може втручатися на валютному ринку для підтримки або коригування обмінного

курсу своєї валюти. Узгоджена та ефективна грошово-кредитна політика допомагає стабілізувати економіку, знизити інфляцію, сприяти економічному зростанню та створювати сприятливі умови для підприємництва та інвестицій. Проте, грошово-кредитна політика також може мати певні ризики та обмеження. Наприклад, надмірна емісія грошей може призвести до зростання інфляції, а надмірно жорсткі заходи можуть послабити економічне зростання. Крім того, недостатня регуляція фінансового сектора може створювати ризики для фінансової стабільності [12].

Банківська система в Україні є ключовим елементом фінансової інфраструктури країни. Вона складається з Національного банку України (центрального банку) і комерційних банків. Національний банк України відповідає за монетарну політику, збереження стабільності гривні і нагляд за банківською системою. Він здійснює регулювання банківської діяльності, встановлює обов'язкові резерви, веде операції на міжбанківському ринку та надає фінансову підтримку банкам. Комерційні банки в Україні пропонують широкий спектр банківських послуг, включаючи зберігання грошей, кредитування, міжнародні платежі, інвестиційні послуги та інші фінансові послуги для фізичних та юридичних осіб.

Одним з основних напрямків розвитку банківської системи в Україні є впровадження сучасних технологій, таких як цифрові банкінгові рішення, електронні платежі та інші інноваційні сервіси. Регулятор докладает зусиль для забезпечення безпеки та захисту клієнтської інформації. Банківська система в Україні також підлягає міжнародному стандарту фінансового моніторингу та запобігання відмиванню грошей і фінансуванню тероризму. [13]. Банки мають виконувати обов'язкові вимоги щодо збору та зберігання інформації про своїх клієнтів. Останніми роками українська банківська система пройшла значні реформи з метою покращення її стійкості, прозорості та ефективності. Було здійснено капітальний ремонт банківської системи, зокрема шляхом здійснення реструктуризації, ліквідації або націоналізації неплатоспроможних банків.

Уряд та Національний банк України продовжують сприяти розвитку банківської системи та забезпеченню її стабільності. Для цього вживаються

заходи з підвищення капіталізації банків, зміцнення банківського нагляду, поліпшення регуляторного середовища та стимулювання конкуренції. Банківська система в Україні є важливим чинником економічного розвитку та сприяє залученню інвестицій, фінансовій стабільності та розвитку підприємництва [14]. Проте, існують виклики, з якими банківська система продовжує штовхуватись, такі як нестача доступного кредитування для малого та середнього бізнесу, а також боротьба зі злочинністю в фінансовому секторі. Уряд України та регуляторні органи продовжують працювати над подальшим розвитком та покращенням банківської системи з метою забезпечення стійкості, конкурентоспроможності та довіри до фінансової системи країни. Українська банківська система також активно співпрацює з міжнародними фінансовими організаціями, такими як Міжнародний валютний фонд та Європейський банк реконструкції та розвитку. Ця співпраця сприяє залученню зовнішніх інвестицій, підвищенню фінансової стійкості та впровадженню міжнародних стандартів у банківську практику. Україна також активно розвиває безготівкові платежі та електронний банкінг. Застосування сучасних технологій дозволяє клієнтам зручно та безпечно здійснювати фінансові операції, в тому числі онлайн-платежі, грошові перекази та інші послуги. Це сприяє покращенню доступності фінансових послуг для населення та підприємств [15].

Однак, банківська система України також стикається з викликами і ризиками, зокрема корупцією, недостатньою прозорістю та високим рівнем неплатоспроможності кредиторів. Для подолання цих проблем уряд України та регуляторні органи продовжують впроваджувати реформи, спрямовані на зміцнення банківської системи та поліпшення її ефективності. Загалом, банківська система в Україні є важливим інструментом фінансового розвитку та підтримки економічного зростання. Уряд і регулятори продовжують працювати над забезпеченням стійкості та конкурентоспроможності банківської системи, залученням інвестицій та підтримкою підприємництва.

Українська банківська система також активно впроваджує інноваційні рішення, такі як фінансові технології, блокчейн технології та швидкі міжнародні платежі. Це сприяє поліпшенню ефективності банківських

операцій, зменшенню витрат та спрощенню процесів для клієнтів. Одним із пріоритетів в розвитку банківської системи є підвищення фінансової грамотності населення. Здійснюються заходи для поширення знань про основи фінансів, економічну грамотність та розуміння ризиків та можливостей, пов'язаних з банківськими послугами. Це сприяє зростанню свідомого використання фінансових ресурсів та забезпеченню фінансової стабільності для громадян. Крім того, банківська система України активно сприяє розвитку малого та середнього бізнесу шляхом надання кредитів, консультацій та підтримки підприємницьких ініціатив. Це сприяє зростанню економіки, створенню робочих місць та підтримці підприємницького середовища. Узагальнюючи, стабільність фінансової системи є складним завданням, яке вимагає систематичного нагляду, ефективного регулювання, ризик-управління та сприяння стійкому економічному зростанню. Забезпечення довіри, прозорості, моніторингу ризиків та співпраці на національному та міжнародному рівнях є ключовими чинниками для підтримки стабільності фінансової системи [16].

Пріоритетом монетарної політики є досягнення та забезпечення цінової стабільності. Цінова стабільність передбачає незначне зростання цін, а не їх незмінність. За низької та стабільної інфляції доходи та заощадження українців захищені від знецінення, підприємці можуть здійснювати довгострокові інвестиції у вітчизняну економіку, що сприяє створенню робочих місць. Пріоритетною цілю монетарної політики Національного банку є підтримка цінової стабільності, тобто низьких та стабільних темпів інфляції.

Цінова стабільність – це ситуація, коли ціни зростають настільки несуттєво, що громадяни не замислюються над інфляцією, ухвалюючи рішення про кредит, вкладання коштів у бізнес або заощадження. Також Національний банк України сприяє фінансовій стабільності та стійкому економічному зростанню, якщо це не перешкоджає досягненню цінової стабільності. Національний банк забезпечує цінову стабільність, використовуючи інфляційне таргетування та плаваючий обмінний курс гривні. Основним інструментом монетарної політики є облікова ставка [17].

Діяльність Національного банку України спрямована на виконання функцій та завдань, визначених Конституцією України та законами України. Законом України «Про Національний банк України»[18], визначено пріоритетність цілей при виконанні Національним банком України своєї основної функції відповідно до Конституції України – забезпечення стабільності грошової одиниці України. Пріоритетом грошово-кредитної (монетарної) політики визначено досягнення та підтримку цінової стабільності.

Цінова стабільність є основною ціллю більшості центральних банків, у тому числі й Національного банку України. Це ситуація, коли «домогосподарства та підприємства при прийнятті рішень можуть не брати до уваги очікувану зміну середнього рівня цін». Інакше кажучи, коли ціни зростають настільки незначно, що пересічний громадянин навіть не замислюється над питанням майбутньої інфляції при прийнятті рішення про отримання кредиту, вкладання коштів у бізнес або здійснення заощаджень. У більшості розвинених країн під ціновою стабільністю вважають підтримку інфляції на рівні від 1 до 3 відсотків. Для країн з ринками, що розвиваються, середньострокова інфляційна ціль є вищою і коливається зазвичай в межах від 4 до 8 відсотків. Інформація щодо очікуваного розвитку інфляційних процесів та періоду, упродовж якого інфляція увійде в межі цільового діапазону, наводиться в ухвалених Правлінням Національного банку рішеннях з питань монетарної політики, а також в інфляційних звітах. Для успішного функціонування економіки центральні банки мають приділяти увагу не лише підтримці цінової стабільності, а й питанням сприяння фінансовій стабільності. Відповідну ціль законодавство визначає і для Національного банку, що є його другою за пріоритетністю ціллю [19].

У довгостроковій перспективі стабільність національної грошової одиниці неможлива без забезпечення сталого економічного розвитку. З огляду на це третьою за пріоритетністю ціллю Національного банку є сприяння додержанню стійких темпів економічного зростання та підтримка економічної політики Уряду.

Головним показником успішності монетарної політики центрального банку є ситуація, не коли фактична інфляція знаходиться на рівні цілі, а коли очікування щодо майбутньої інфляції є низькими та стабільними. І ось чому. Часто трапляється, що під дією певних факторів, зокрема не пов'язаних з діяльністю центрального банку, інфляція відхиляється від заявленого орієнтиру. Однак у такому разі головним є те, що громадськість та інвестори знають, чого очікувати від центрального банку [20]. Вони розуміють, що монетарна політика (дорожчих/дешевших грошей) буде спрямована на повернення інфляції до цілі. І з часом центральний банк її досягне. Упевненість у цьому сприяє тому, що очікувана громадянами та бізнесом майбутня інфляція (інфляційні очікування) є близькою до встановленої центральним банком цілі.

Центральному банку важливо, щоб інфляційні очікування були стабільними і перебували на рівні, близькому до його цілі. Це створює низку переваг для економіки. Інфляційні очікування є фактором формування динаміки цін. Наприклад, погіршення інфляційних очікувань може впливати на зростання попиту споживачів на товари, що зі свого боку стимулює зростання цін. Виробники, які очікують підвищення цін на сировину та обладнання, також можуть підвищити ціни на свою продукцію вже сьогодні, щоб компенсувати майбутні збитки. Отже, для впливу на інфляцію центральний банк повинен впливати на інфляційні очікування.

Стабільні інфляційні очікування є запорукою зниження процентних ставок банків за кредитами. Вкладники не понесуть свої кошти в банки на депозити за відсотковою ставкою, яка не покриває їхні інфляційні очікування. Висока вартість ресурсів для банків закладається у процентні ставки за кредитами. Отже, кредитні ставки банків залежать не стільки від фактичної інфляції, скільки від інфляційних очікувань [21].

Інфляційні очікування впливають на рішення щодо інвестицій і заощаджень. Низькі інфляційні очікування сприяють підвищенню довіри до національної валюти. Це стимулює перехід до довгострокового інвестування, що позитивно відображається на економічному зростанні. Головне правило

центробанків для ефективного управління інфляційними очікуваннями: «Говори, що робиш і роби, що говориш».

Національним банком багато зроблено в цьому напрямку. Цілі та принципи монетарної політики затверджені на довгострокову перспективу Стратегією монетарної політики. Це необхідна умова, адже шлях здобуття довіри до цілей монетарної політики – довгий. Його неможливо пройти, якщо змінювати власні цілі та «правила гри» для їх досягнення [22].

Усі рішення з монетарної політики наразі комунікуються як через традиційні канали на кшталт прес-брифінгів, прес-релізів та інших публікацій на офіційному сайті, так і на платформах Facebook, Twitter, Youtube, Instagram. Регулярно оприлюднюються виступи та інтерв'ю керівництва банку, а також проводяться зустрічі з представниками бізнесу, академічного середовища, журналістами та студентами [23].

Важливою умовою зниження інфляційних очікувань є відданість центрального банку досягненню інфляційної цілі. Оскільки центральній банк не має безпосереднього впливу на ціни, а монетарна трансмісія відбувається з деякою затримкою в часі, то монетарна політика завжди спрямована на перспективу. Під час ухвалення монетарних рішень Національний банк орієнтується на прогноз інфляції. У разі зростання тиску на ціни в бік збільшення Національний банк підвищує облікову ставку. У такий спосіб він проводить політику «дорогих грошей», необхідну для повернення прогнозного рівня інфляції до цільового. І навпаки – знижує облікову ставку за переважання факторів, які можуть призвести до занадто низької або від'ємної інфляції. Тож інфляція завжди має наближатися до цілі на прогнозованому горизонті [24].

Загалом, банківська система в Україні є важливим інструментом для забезпечення фінансової стабільності та розвитку економіки країни. Уряд та регуляторні органи продовжують працювати над покращенням регулятивного середовища, забезпеченням прозорості та стабільності банківської системи та сприянням інноваційному розвитку в цій сфері.

Затяжна війна, терористичні атаки на енергетичну інфраструктуру та спровоковане цим подальше пригнічення економіки – основні джерела ризиків

для фінансової стабільності. В 2022 році ВВП впало приблизно на третину, а наступного зростатиме повільніше, ніж прогнозувалося до масованих ракетних обстрілів. Це сповільнить відновлення попиту на фінансові послуги та спричинить додаткові кредитні втрати банків. Міжнародна підтримка України зростає та створює надійну опору для фінансування потреб держави, платіжного балансу та міжнародних резервів, завдяки чому Національний банк зберігає свою активну присутність на валютному ринку [25]. У другому півріччі тиск на валютному ринку суттєво послабився завдяки липневому коригуванню обмінного курсу. Із послабленням валютних обмежень у липні населення отримало змогу купувати іноземну валюту для розміщення на строкових банківських депозитах. Після цього строкові депозити в іноземній валюті почали зростати, вперше з початку коронакризи [26].

Фінансові установи продовжують безперебійно працювати, попри енергетичний терор та руйнування ворогом цивільної інфраструктури. Банки реалізують заходи, що посилюють їхню стійкість до операційних ризиків і дадуть змогу зберегти неперервність роботи навіть в умовах тривалих блекаутів. Неперервність платежів та збереження роботи банківської мережі – одна із засад збереження довіри та фінансової стабільності. Ліквідність банківської системи загалом залишається високою, а за окремими показниками – навіть рекордною. Однак приплив нових коштів до сектору нерівномірний: основні обсяги осідають переважно на поточних рахунках у державних банках, натомість деякі невеликі банки відчують брак ліквідності. Сповільнення економічної активності через безпекові ризики та перебої з постачанням електроенергії пригнічують кредитний попит. Під час війни ключову роль у підтриманні кредитування відіграють державні програми. Ринкове кредитування відновлюватиметься лише із поживленням економіки [27].

Кредитний ризик й надалі залишається найбільшою загрозою для фінсектору. Разом фактичні та потенційні втрати кредитного портфеля наразі зіставні з червневими оцінками НБУ на рівні близько 20%. Втім, руйнування енергетичної інфраструктури та повільніше економічне відновлення підвищують кредитний ризик – втрати внаслідок війни можуть зрости до 30%

портфеля. Попри значні витрати на резервування, сектор отримав прибуток завдяки високому процентному доходу, відновленню комісійного доходу та переоцінкам. Рентабельність капіталу сектору за одинадцять місяців становила понад 9% [28].

Операційна прибутковість банківського сектору забезпечує фінустановам першу лінію захисту для поглинання кредитних збитків. Більшість банків все ще має запас капіталу понад мінімальні вимоги. Проте, ймовірно, цей надлишковий буфер зникатиме. Національний банк не застосовує заходів впливу за порушення нормативних вимог до капіталу, якщо вони викликані наслідками війни. Фінустанови, що мають життєздатні бізнес-моделі та спроможні генерувати операційні доходи, отримають достатньо часу на відновлення капіталу в разі потреби. Натомість банки, що є операційно збитковими, залишатимуться під пильною увагою регулятора, до них можуть застосовуватися обмеження для збереження інтересів вкладників.

У 2023 році НБУ очікує на стабілізацію економічної ситуації та поступове економічне відновлення та планує провести аналіз якості активів для підтвердження коректності відображення якості кредитного портфеля, достатності формування резервів та оцінки реального розміру регулятивного капіталу. За результатами оцінки буде визначено перехідний період для відновлення капіталу до мінімальних регуляторних значень. Більшість банків зможуть відновити капітал завдяки майбутнім прибуткам, проте низка банків, ймовірно, потребуватиме підтримки акціонерів. Розглянемо стійкість банків у 2023 році яка відповідає задекларованим планам [29].

У наступні роки Національний банк зосередить увагу на довгострокових пріоритетах подальшої гармонізації правил роботи фінансового сектору з європейським законодавством.

Рис. 1.1. Оцінка стійкості банків у 2023 році

*Складено за даними НБУ [29]

Таким чином можемо сказати що грошово-кредитна політика є важливим інструментом, за допомогою якого держава регулює грошовий обіг, кредитування, відсоткові ставки та інші фактори, що впливають на економіку країни. Значення грошово-кредитної політики полягає у забезпеченні стабільності цін, підтриманні економічного зростання, контролі за інфляцією та сприяттні фінансовій стабільності. Основні інструменти грошово-кредитної політики включають встановлення відсоткових ставок, резервних вимог до банків, валютний контроль, випуск грошових коштів та інші механізми. Держава встановлює цілі грошово-кредитної політики з урахуванням поточної економічної ситуації та має можливість коригувати політику відповідно до змін у суспільстві через банківську систему.

1.3. Нормативно-правове забезпечення функціонування банківської системи України

Національний банк України має нормативну базу, яка включає в себе різноманітні закони, постанови та інші регуляторні акти, що визначають його

повноваження та функції. Одним з найважливіших документів, які регулюють діяльність НБУ, є Закон України «Про Національний банк України». Окрім цього, існують інші закони та постанови, які стосуються банківської діяльності та фінансового регулювання в Україні. Нормативно-правові акти сприяють ефективному функціонуванню банківської системи України, забезпечуючи її стабільність, безпеку та відповідність міжнародним стандартам. З урахуванням постійного розвитку фінансового сектору, законодавство може зазнавати змін та доповнень для відповідності сучасним вимогам та міжнародним стандартам. Розглянемо детальніше кілька важливих нормативних актів, що регулюють діяльність НБУ та банківської системи загалом в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Закони України які регулюють діяльність банківської системи

Закон України «Про банки та банківську діяльність»	Цей закон визначає загальні принципи та правила функціонування банківської системи в Україні, включаючи організацію та ліцензування банків.
Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг»	Цей закон встановлює загальні принципи державного регулювання фінансових послуг в Україні, включаючи діяльність НБУ.
Закон України «Про страхування»	Цей Закон регулює відносини у сфері страхування і спрямований на створення ринку страхових послуг, посилення страхового захисту майнових інтересів підприємств, установ, організацій та фізичних осіб.
Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні»	Цей Закон визначає загальні засади функціонування платіжних систем і систем розрахунків (далі - платіжні системи) в Україні, поняття та загальний порядок проведення переказу коштів у межах України, встановлює відповідальність суб'єктів переказу, а також визначає загальний порядок здійснення нагляду (оверсайта) за платіжними системами.
Закон України «Про кредитні спілки»	Цей Закон визначає організаційні, правові та економічні засади створення та діяльності кредитних спілок, їх об'єднань, права та обов'язки членів кредитних спілок та їх об'єднань.
Закон України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів»	Цей Закон регулює відносини у сфері обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (далі - обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності) і спрямований на забезпечення відшкодування шкоди, заподіяної життю, здоров'ю та майну потерпілих при експлуатації наземних транспортних засобів на території України.

Закон України «Про організацію формування та обігу кредитних історій»	Цей Закон визначає правові та організаційні засади формування і ведення кредитних історій, права суб'єктів кредитних історій та користувачів бюро кредитних історій, вимоги до захисту інформації, що складає кредитну історію, порядок утворення, діяльності та ліквідації бюро кредитних історій.
Закон України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою»	Цей Закон регулює відносини у сфері страхування сільськогосподарської продукції, що здійснюється з державною підтримкою, з метою захисту майнових інтересів сільськогосподарських товаровиробників і спрямований на забезпечення стабільності виробництва в сільському господарстві.
Закон України «Про фінансову реструктуризацію»	Цей Закон визначає умови та порядок проведення процедури добровільної фінансової реструктуризації боржника із вжиттям заходів, передбачених цим Законом.
Закон України «Про споживче кредитування»	Цей Закон визначає загальні правові та організаційні засади споживчого кредитування в Україні відповідно до міжнародно-правових стандартів у цій сфері.
Закон України «Про спрощення процедур реорганізації та капіталізації банків»	Цей Закон спрямований на забезпечення стабільності банківської системи шляхом оптимізації процедур реорганізації та капіталізації банків.
Закон України «Про валюту і валютні операції»	Цей Закон визначає правові засади здійснення валютних операцій, валютного регулювання та валютного нагляду, права та обов'язки суб'єктів валютних операцій і уповноважених установ та встановлює відповідальність за порушення ними валютного законодавства.
Закон України «Про фінансовий лізинг»	Цей Закон визначає загальні правові та організаційні засади фінансового лізингу в Україні відповідно до міжнародних стандартів у цій сфері.
Закон України «Про Фонд часткового гарантування кредитів у сільському господарстві»	Цей Закон визначає правовий статус, особливості утворення та засади діяльності Фонду часткового гарантування кредитів у сільському господарстві, встановлює порядок визначення критеріїв щодо суб'єктів підприємництва та фінансових установ, зобов'язання за кредитними договорами між якими можуть гарантуватися Фондом.

Національний банк України (НБУ) є центральним банком України і відповідає за забезпечення стабільності грошово-кредитної системи та здійснення монетарної політики в країні. Його положення і функції визначені Законом України «Про Національний банк України» та іншими законодавчими актами, які ми зараз детально розглянемо таблиці 1.2

Основні положення які регулюють діяльність НБУ та банківську систему
України

<p>Положення про депозитарну та клірингову діяльність Національного банку України</p>	<p>Положення розроблено з метою забезпечення провадження Національним банком України депозитарної діяльності з цінними паперами та клірингової діяльності за правочинами щодо цінних паперів (далі – клірингова діяльність) згідно з повноваженнями, визначеними законодавством України.</p>
<p>Положення про порядок здійснення уповноваженими установами аналізу та перевірки документів (інформації) про валютні операції</p>	<p>Положення розроблено з метою запобігання проведенню валютних операцій, що не відповідають вимогам законодавства України, Правління Національного банку.</p>
<p>Положення про проведення щорічного конкурсу «Краща монета року України»</p>	<p>Це Положення регулює порядок проведення Національним банком України щорічного конкурсу «Краща монета року України».</p>
<p>Положення про встановлення офіційного курсу гривні до іноземних валют та розрахунку довідкового значення курсу гривні до долара США й облікової ціни банківських металів</p>	<p>Це Положення регламентує питання встановлення і використання Національним банком України офіційного курсу гривні до іноземних валют та розрахунку довідкового значення курсу гривні до долара США й облікової ціни банківських металів.</p>
<p>Положення про проведення Національним банком України на міжбанківському ринку операцій своп процентної ставки</p>	<p>Положення розроблено метою сприяння розвитку фінансових ринків для поглиблення механізму монетарної трансмісії та підтримки процесів економічного розвитку через розвиток ринку похідних фінансових інструментів (деривативів) та стимулювання на цій основі довгострокового кредитування Правління Національного банку України.</p>
<p>Положення про розрахунок та оприлюднення Українського індексу міжбанківських ставок овернайт (UONIA)</p>	<p>Положення здійснюється з метою надання учасникам ринку об'єктивного індикатора вартості гривневих ресурсів на міжбанківському ринку України. Назва Українського індексу міжбанківських ставок овернайт англійською мовою – Ukrainian OverNight Index Average (далі – UONIA).</p>

Положення про встановлення офіційного курсу гривні до іноземних валют та розрахунку довідкового значення курсу гривні до долара США й облікової ціни банківських металів	Положення регламентує питання встановлення і використання Національним банком України офіційного курсу гривні до іноземних валют та розрахунку довідкового значення курсу гривні до долара США й облікової ціни банківських металів.
Положення про Систему BankID Національного банку України	Положення розроблено з метою врегулювання роботи єдиної Системи BankID Національного банку України Правління Національного банку України.
Положення про Комітет оверсайта індикаторів грошового та валютного ринків України	Це Положення визначає правові засади організації діяльності Комітету оверсайта індикаторів грошового та валютного ринків України порядок його створення, основні завдання, повноваження та порядок формування складу Комітету, а також права, обов'язки та відповідальність його членів.

Національний банк України є центральним банком України, особливим центральним органом державного управління, юридичний статус, завдання, функції, повноваження і принципи організації якого визначаються Конституцією України, цим Законом та іншими законами України. Банківське регулювання – одна із функцій Національного банку України, яка полягає у створенні системи норм, що регулюють діяльність банків, визначають загальні принципи банківської діяльності, порядок здійснення банківського нагляду, відповідальність за порушення банківського законодавства

Національний банк України у 2022 році здійснював регуляторну діяльність відповідно до вимог Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», Методики проведення аналізу впливу регуляторного акта Національного банку України та Методики відстеження результативності регуляторного акта Національного банку України, затверджених постановою Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 14 квітня 2004 року № 471 (зі змінами).

Упродовж 2022 року регуляторна діяльність Національного банку України спрямовувалася на підготовку, прийняття та відстеження результативності

регуляторних актів. Під час здійснення державної регуляторної політики Національний банк України дотримується принципів доцільності, адекватності, ефективності, збалансованості, передбачуваності, прозорості та врахування громадської думки. Регуляторна діяльність Національного банку України у 2022 році здійснювалася відповідно до Плану підготовки проєктів регуляторних актів Національного банку України на 2022 рік, затвердженого наказом Національного банку України від 06 грудня 2021 року № 883.

Діяльність Національного банку України регулюється як національними, так і міжнародними актами. Розглянемо кілька сновних міжнародних актів, які стосуються діяльності НБУ:

1) Статут Міжнародного валютного фонду (МВФ): НБУ є членом МВФ і діє відповідно до вимог та рекомендацій, визначених у статуті МВФ. Цей акт регулює питання валютного курсу, резервних фондів, стабілізації фінансової системи та інші аспекти грошово-кредитної політики;

2) Угода про заснування та функціонування Європейського Союзу (ЄС): У зв'язку з набуттям Україною статусу асоційованого члена ЄС, НБУ підпорядковується нормам та правилам ЄС щодо фінансового сектору, включаючи банківську регуляцію та нагляд;

3) Базельські стандарти: НБУ активно впроваджує рекомендації та стандарти, розроблені Базельським комітетом з банківського нагляду. Ці стандарти включають вимоги до капіталу банків, ліквідності, управління ризиками та інші аспекти, спрямовані на забезпечення стабільності банківської системи;

4) Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ): НБУ зобов'язаний подавати фінансову звітність згідно з МСФЗ, які розроблені Міжнародними стандартами фінансової звітності ради (МСФЗР). Ці стандарти визначають правила та принципи фінансової звітності, що дозволяють забезпечити її порівнянність та достовірність;

5) Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ): НБУ зобов'язаний подавати фінансову звітність згідно з МСФЗ, які розроблені Міжнародними стандартами фінансової звітності ради (МСФЗР). Ці стандарти визначають

правила та принципи фінансової звітності, що дозволяють забезпечити її порівнянність та достовірність.

Національний банк України має широку нормативну базу, яка регулює його діяльність та забезпечує ефективне функціонування фінансової системи України. Нормативна база НБУ включає законодавчі акти, розпорядження та інші документи, прийняті відповідно до повноважень НБУ та відповідає вимогам міжнародних стандартів та практик у сфері грошово-кредитної політики та банківського нагляду. Нормативна база НБУ включає такі ключові документи:

1) Закони: Закон України «Про Національний банк України», Закон України «Про банки та банківську діяльність», Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» та інші законодавчі акти, що регулюють функціонування банківської системи;

2) Постанови та розпорядження НБУ: НБУ приймає постанови та розпорядження, які встановлюють правила і процедури, пов'язані з грошово-кредитною політикою, регулюванням банківської системи, валютним контролем, нормативно-правовим регулюванням фінансових установ та іншими аспектами діяльності НБУ;

3) Інструкції та стандарти: НБУ встановлює інструкції та стандарти, що містять деталізовані вимоги до банків, фінансових установ та інших суб'єктів, що підлягають регулюванню НБУ. Ці документи охоплюють такі аспекти, як регулювання резервів, ведення обліку, звітності та аудиту, ризик-менеджменту та інші сфери діяльності фінансових установ;

4) Міжнародні стандарти: НБУ також враховує міжнародні стандарти, рекомендації та практики, розроблені міжнародними організаціями, такими як Міжнародний валютний фонд (МВФ), Банк міжнародних розрахунків (БІС), Фінансова стабілізаційна рада (ФСР) та інші, для забезпечення відповідності української фінансової системи міжнародним стандартам та забезпечення стабільності та довіри до неї.

Отже, нормативна база Національного банку України є важливим і комплексним інструментом, який регулює функціонування банківської системи

та забезпечує стабільність фінансового сектору країни. Вона складається з різних законодавчих актів, постанов НБУ, розпоряджень та інструкцій, які визначають правила та процедури для банків, фінансових установ та інших суб'єктів, що підлягають нагляду НБУ.

Як висновок можемо сказати що функціонування банківської системи України має особливості, які мають велике значення в реалізації монетарної політики країни. Одна з основних особливостей полягає в ролі Національного банку України (НБУ), який виступає головним органом, відповідальним за формування та виконання монетарної політики. НБУ забезпечує контроль за грошово-кредитною системою, регулює грошовий обіг, встановлює ставки рефінансування та інші інструменти для контролю над грошовою масою.

Значення банківської системи в реалізації монетарної політики полягає у забезпеченні стабільності фінансової системи країни, контролі над грошовою масою та кредитним ринком, впливі на рівень процентних ставок, регулюванні інфляції та забезпеченні економічного зростання. Банківська система допомагає реалізовувати монетарну політику шляхом впливу на грошовий обіг, кредитні умови, фінансову ліквідність та стабільність економіки.

Українська банківська система постійно піддавалась реформам та модернізації, спрямованим на зміцнення її стійкості та ефективності. Необхідно постійно вдосконалювати регуляторні механізми, забезпечувати прозорість та відкритість функціонування банківської системи, а також підтримувати сприятливі умови для розвитку банківського сектору. Тільки шляхом ефективної взаємодії між Національним банком України, комерційними банками та іншими учасниками ринку можна досягти стабільності та розвитку банківської системи, що в свою чергу сприятиме успішній реалізації монетарної політики та зміцненню економіки країни.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

2.1. Оцінка показників діяльності банківської системи України

Грошово-кредитна та фінансова статистика відображає інформацію про економічні та фінансові зв'язки банків і небанківських фінансових установ з учасниками фінансових ринків. Національний банк України складає статистику фінансового сектору за наступними напрямками.

1. Грошово-кредитна статистика є комплексним набором даних про вимоги та зобов'язання сектору фінансових корпорацій та його підсекторів відносно інших секторів економіки країни та нерезидентів. Грошово-кредитна статистика в Україні охоплює всі банки, що створені та діють на території України (крім банків у режимі ліквідації), а також страхові компанії, пенсійні фонди, інститути спільного інвестування (інвестиційні фонди), кредитні спілки, фінансові компанії, юридичні особи, що надають послуги фінансового лізингу, ломбарди та допоміжні фінансові організації. Дані грошово-кредитної статистики подаються у формі балансових звітів за секторами економіки та оглядів сектору фінансових корпорацій та його підсекторів.

2. Статистика фінансових ринків охоплює статистику процентних ставок Національного банку, депозитних корпорацій (банків) та статистику цінних паперів.

3. Статистика фінансових рахунків сектору фінансових корпорацій та його підсекторів відображає операції з фінансовими активами та зобов'язаннями, які здійснюються між інституційними одиницями, що є резидентами країни, і між інституційними одиницями-резидентами та рештою світу (нерезидентами).

4. Статистика індикаторів фінансової стійкості відображає показники поточного фінансового стану і стійкості фінансових установ країни із сектору депозитних корпорацій, страхових корпорацій, пенсійних фондів та інших фінансових корпорацій в цілому [55].

Статистика фінансового сектору складається відповідно до міжнародних стандартів.

На грошовому ринку формується ціна короткострокових фінансових ресурсів. Здійснюючи операції на грошовому ринку, Національний банк впливає на вартість таких ресурсів. Це є важливим для ефективного функціонування монетарного трансмісійного механізму, завдяки якому рішення, що приймає Національний банк в монетарній сфері, впливають на цінові процеси в державі.

Монетарні операції Національного банку України (НБУ) з банками є важливим інструментом для регулювання грошового ринку та забезпечення стабільності фінансової системи країни. Ці операції включають різні види операцій, які НБУ здійснює з комерційними банками, зокрема :

1) рефінансування: НБУ надає фінансову підтримку комерційним банкам, видаючи їм кредити на строк до 30 днів під заставу цінних паперів або заставу активів. Це дозволяє банкам отримати додаткові кошти для покриття тимчасового дефіциту ліквідності;

2) депозитні операції: НБУ може залучати кошти від комерційних банків шляхом приймання їх депозитів на певний строк. Це допомагає НБУ контролювати обсяг ліквідності на ринку та впливати на процентні ставки;

3) операції зі зворотним репо: НБУ може укладати угоди з комерційними банками щодо продажу їм цінних паперів з обов'язком їх викупу в майбутньому. Це дозволяє НБУ забрати ліквідні кошти з банківської системи на певний строк;

4) операції зі свопами: НБУ може проводити своп-операції з комерційними банками, обмінюючи один вид активів на інший. Наприклад, це може бути обмін готівки на цінні папери або облігації [56].

Сектор фінансових корпорацій включає компанії, які займаються фінансовою діяльністю, таку як банківські установи, страхові компанії, пенсійні фонди, інвестиційні фонди та інші фінансові установи. У цьому секторі існують різні види фінансових рахунків, які використовуються для обліку фінансових операцій і звітності.

Основні фінансові рахунки, що використовуються в секторі фінансових корпорацій, включають наведені в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Фінансові рахунки, що використовуються в секторі фінансових корпорацій

Рахунки активів	Ці рахунки використовуються для обліку активів, таких як грошові кошти, позики, цінні папери, нерухомість і інші фінансові інструменти
Рахунки зобов'язань	Ці рахунки відображають зобов'язання фінансових корпорацій, такі як борги перед кредиторами, депозити клієнтів, заборгованість за страховими виплатами тощо
Рахунки власного капіталу	Ці рахунки відображають власний капітал фінансових корпорацій, що включає внески акціонерів, нерозподілену прибутковість та інші складові капіталу
Рахунки доходів і витрат	Ці рахунки використовуються для обліку доходів, які отримують фінансові корпорації від своєї діяльності (наприклад, процентні доходи, комісійні, прибуток від операцій з цінними паперами) та витрат, пов'язаних з їхньою діяльністю
Рахунки резервів	Фінансові корпорації можуть створювати резерви для покриття можливих збитків або невизначеностей. Ці рахунки відображаються в обліку, щоб забезпечити фінансову стійкість та відповідність з правилами та нормами регулювання

Розглянемо статистику фінансових рахунків сектору фінансових корпорацій за 2021 рік.

Таблиця 2.2

Статистика фінансових рахунків сектору фінансових корпорацій за 2021 рік

Фінансові інструменти	1 квартал 2021	2 квартал 2021	3 квартал 2021	4 квартал 2021
1	2	3	4	5
Фінансові активи	39 964	117 385	97 110	167 342
Монетарне золото та СПЗ	71	439	35 355	-35 295
Готівкові кошти та депозити	-23 669	87 789	-20 252	110 640
Готівкові кошти	-2 327	2 301	3 274	1 977
Переказні депозити	-1 156	49 353	-21 168	-11 766
Інші депозити	-20 187	36 135	-2 357	120 429
Боргові цінні папери	8 676	-42 210	-4 905	58 668
Кредити	27 633	57 960	60 490	22 586
Акціонерний капітал та акції інвестиційного фонду	5 829	508	-780	-4 460

Продовження табл. 2.2

1	2	3	4	5
Страховання, пенсійні та стандартизовані гарантійні схеми	-335	-110	-711	-277
Похідні фінансові інструменти				
Інша дебіторська заборгованість	21 760	13 008	27 913	15 481
Пасиви	56 658	125 883	83 022	168 655
Монетарне золото та СПЗ		244	36 988	-36 988
Готівкові кошти та депозити	-7 599	129 235	14 374	170 844
Готівкові кошти	-4 665	31 339	7 049	35 409
Переказні депозити	27 436	105 813	16 662	56 562
Інші депозити	-30 370	-7 917	-9 337	78 873
Боргові цінні папери	-1 125	364	-767	-503
Кредити	-2 141	15 961	8 977	4 715
Акціонерний капітал та акції інвестиційного фонду	-1 323	1 606	1 921	8 387
Страховання, пенсійні та стандартизовані гарантійні схеми	239	817	701	3 012
Похідні фінансові інструменти та фондові опціони працівників				
Інша кредиторська заборгованість	68 607	-22 343	20 828	19 189
Чисте кредитування / запозичення	-16 694	-8 499	14 087	-1 313

*Складено за даними НБУ [58]

Отже, виходячи з результатів аналізу таблиці 2.2 можемо сказати що НБУ має стабільні фінансові активи, які зросли від початку до кінця року. Готівкові кошти та депозити є основними джерелами фінансування, але їх рівень значно коливається протягом року.

Боргові цінні папери також є значною складовою фінансових активів, хоча їх значення також коливається. Кредити є важливим елементом фінансових активів, але зміни їх рівня менш помітні в порівнянні з іншими фінансовими інструментами. Пасиви компанії також зросли впродовж року, перевищуючи значення фінансових активів у другому кварталі 2021 року. Збільшення готівкових коштів та депозитів у пасивах свідчить про залучення додаткових коштів.

Чисте кредитування/запозичення має негативне значення, що означає, що запозичають більше, ніж повертають. В 1 квартал 2021 року фінансові активи складають 39 964 тис.грн. Найбільш значимими фінансовими активами є готівкові кошти та депозити з вартістю -23 669 тис.грн, а також кредити з вартістю 27 633 тис.грн. Боргові цінні папери складають 8 676 тис.грн. Акціонерний капітал та акції інвестиційного фонду становлять 5 829 тис.грн. Інші дебіторські заборгованості складають 21 760 тис.грн.

В 2 кварталі 2021 року спостерігаємо що фінансові активи зросли до 117 385 тис.грн. Значним ростом відзначаються готівкові кошти та депозити, які зросли до 87 789 тис.грн Боргові цінні папери зменшилися до -42 210 тис.грн. та кредити зросли до 57 960 тис.грн.

В 3 кварталі 2021 року фінансові активи зменшилися до 97 110 тис.грн. Найбільш значним різким зменшенням є готівкові кошти та депозити, які становлять -20 252 о тис.грн. та кредити які зросли до 60 490 тис.грн.

В 4 кварталі 2021 року спостерігаємо що фінансові активи зросли до 167 342 тис.грн.. Готівкові кошти та депозити значно збільшилися до 110 640 тис.грн. боргові цінні папери також зросли до 58 668 тис.грн..

Розглянемо статистику фінансових рахунків сектору фінансових корпорацій за 2022 рік.

Таблиця 2.3

Статистика фінансових рахунків сектору фінансових корпорацій за 2022 рік

Фінансові інструменти	1 квартал 2022	2 квартал 2022	3 квартал 2022	4 квартал 2022
1	2	3	4	5
Фінансові активи	-147802	105464	213744	167 342
Монетарне золото та СПЗ	40796	13517	-17567	13554
Готівкові кошти та депозити	-60426	90270	141541	210513
Готівкові кошти	12215	-18400	708	9734
Переказні депозити	17694	37589	53180	100530
Інші депозити	-90335	7108	136454	100248
Боргові цінні папери	-120718	36508	-54836	214674
Кредити	-3627	-32979	60 490	54 536
Акціонерний капітал та акції інвестиційного фонду	108	-5	-523	-447

1	2	3	4	5
Страховання, пенсійні та стандартизовані гарантійні схеми				
Похідні фінансові інструменти				
Інша дебіторська заборгованість	-3935	-1847	8676	7795
Пасиви	-154754	51658	134123	324568
Монетарне золото та СПЗ		-42		
Готівкові кошти та депозити	-85218	99302	161589	170 844
Готівкові кошти	-57421	-11039	3753	349798
Переказні депозити	13677	66601	67908	92275
Інші депозити	-156318	43739	89927	219187
Боргові цінні папери	-277	-139	-396	-735
Кредити	4502	-46761	-25520	-29423
Акціонерний капітал та акції інвестиційного фонду	-74932	224	1650	556
Страховання, пенсійні та стандартизовані гарантійні схеми				
Похідні фінансові інструменти та фондові опціони працівників				
Інша кредиторська заборгованість	1170	-923	101	71313
Чисте кредитування / запозичення	-6951	53805	79621	-28423

Фінансові корпорації – це великі компанії, що займаються наданням фінансових послуг та інвестиційних операцій. Вони можуть включати банки, страхові компанії, інвестиційні фонди, пенсійні фонди, хедж-фонди та інші фінансові установи. Фінансові корпорації зазвичай надають широкий спектр послуг, таких як зберігання грошей, кредитування, інвестування, страхування, управління активами, торгівля цінними паперами та валютою. Вони можуть працювати з клієнтами різних типів, включаючи фізичних осіб, підприємства та урядові організації. Ці компанії мають значний обсяг фінансових ресурсів та експертизу, що дозволяє їм здійснювати складні операції на фінансових ринках і забезпечувати клієнтам доступ до різних фінансових інструментів та ринків.

Далі розглянемо баланс фінансових активів та пасивів депозитних корпорації за 2023 рік.

Отже виходячи з результатів таблиці 2.3 можемо зазначити що готівкові кошти та депозити складають 1 458 878 тис.грн.. З них 115 419 тис.грн. знаходяться у вигляді готівки, а решта - 1 343 459 тис.грн. представлені у формі депозитів. Переказні депозити становлять 905 тис.грн.

Таблиця 2.4

Баланс фінансових активів та пасивів фінансових корпорації

Фінансові інструменти	1 квартал 2023
Готівкові кошти та депозити	1 458 878
Готівкові кошти	115 419
Переказні депозити	905 101
Інші депозити	398 358
Кредити	1 039 380
Інші депозити	2 020 642
Кредити	
Акціонерний капітал та акції інвестиційного фонду	2 292
Страховання, пенсійні та стандартизовані гарантійні схеми	
Похідні фінансові інструменти	4 493
Інша дебіторська заборгованість	173 760
Пасиви	4 276 365
Монетарне золото та СПЗ	4 006
Готівкові кошти та депозити	3 672 647
Готівкові кошти	676 115
Переказні депозити	2 014 248
Інші депозити	982 284
Боргові цінні папери	1 021
Кредити	70 850
Акціонерний капітал	429 712
Страховання, пенсійні та стандартизовані гарантійні схеми	
Похідні фінансові інструменти та фондові опціони працівників	4 623
Інша кредиторська заборгованість	93 506
Чисті фінансові активи	544 912
Інша кредиторська заборгованість	68 607
Чисте кредитування / запозичення	-16 694

Інші депозити складають 398 358 тис.грн.. Боргові цінні папери мають негативне значення і становлять -1 156 тис.грн.. Кредити складають 1 039 380 тис.грн.. Акціонерний капітал та акції інвестиційного фонду складають 2 292 одиниці грошових одиниць. Похідні фінансові інструменти мають значення 4 493 тис.грн.. Інша дебіторська заборгованість становить 173 760 тис.грн.

Фінансовий сектор України є важливим галуззю економіки, яка забезпечує функціонування фінансової системи країни. Він включає в себе різні типи фінансових установ, такі як банки, страхові компанії, пенсійні фонди, інвестиційні фонди, фондові біржі, ломбарди та інші фінансові посередники.

Український фінансовий сектор пройшов певний розвиток та реформи з моменту незалежності країни. Протягом останніх років було зроблено певний прогрес у сфері банківського нагляду, стабілізації банківської системи та покращення регуляторного середовища. Зокрема, було здійснено зусилля щодо зміцнення банківської системи шляхом підвищення капіталізації банків, впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності та забезпечення прозорості та відкритості банківських операцій. Україна також активно розвиває ринок цінних паперів, зокрема фондову біржу. Були прийняті реформи з метою спрощення процедур випуску та обігу цінних паперів, залучення іноземних інвесторів та покращення інвестиційного клімату. Це сприяє розвитку ринку капіталу та забезпечує додаткові джерела фінансування для українських компаній [61]. Однак, важливими завданнями для фінансового сектору України залишаються боротьба з корупцією, покращення правової бази, зміцнення банківського нагляду та захист прав споживачів фінансових послуг. Для забезпечення сталого розвитку фінансового сектору важливо продовжувати проводити реформи та сприяти інноваційному розвитку, зокрема в галузі фінтеху та цифрових фінансових послуг.

Важливо зазначити, що останніми роками спостерігається зростання використання цифрових технологій у фінансовому секторі. Це стимулює розвиток фінтех-компаній, які надають інноваційні фінансові послуги, такі як мобільні платежі, електронні гроші, платіжні системи тощо. Цифрові технології сприяють зручності та доступності фінансових послуг для населення та підприємств. Одним із важливих аспектів розвитку фінансового сектору є також розвиток кредитної системи. Україна активно впроваджує кредитні реформи, спрямовані на поліпшення доступу до кредитних ресурсів для підприємств та населення, спрощення процедур отримання кредитів та забезпечення високого

рівня кредитної безпеки. Це сприяє розвитку підприємництва, стимулює економічне зростання та забезпечує сталість фінансової системи [62].

У першому кварталі 2023 року кількість діючих банків в Україні зменшилася на 2 і становила 65. У лютому було оголошено про неплатоспроможність банку «Форвард», а у березні банківська ліцензія була відкликана у «Айбокс банку», почалася процедура його ліквідації через систематичне порушення цим банком вимог у сфері фінансового моніторингу.

Обидва ці банки, які вийшли з ринку, мали незначну частку в активах платоспроможних банків - 0,1% кожний. Тому їх відхід не має значного впливу на стабільність банківського сектору України.

У першому кварталі також помітно зросла частка державних банків, яка збільшилася на 0,3 відсоткових пункти і становила 50,9%. Це спричинено швидким зростанням чистих активів більших банків, що сприяє підвищенню рівня концентрації у банківському секторі.

У січні ми спостерігали зниження обсягів гривневих коштів фізичних осіб. Проте, протягом кварталу загальний обсяг гривневих коштів фізичних осіб майже не змінився, знизившись лише на 0,2%. зростання строкових коштів населення в гривні значно прискорилося, досягнувши 9,6% за квартал. Це зростання було рівномірним у всіх групах банків, відбуваючись на рівні 12-13%, за винятком ПриватБанку, де зростання становило 2,8%.

Протягом кварталу, облікова ставка Національного банку України залишалась незмінною на рівні 25% річних. Однак, зміни вимог до обов'язкових резервів спонукали банки до подовження строковості залучених коштів від клієнтів. Ця ситуація спричинила зростання конкуренції між банками за залучення коштів від клієнтів, що призвело до підвищення депозитних ставок як для фізичних осіб, так і для бізнесу. В середньому, вартість 12-місячних депозитів фізичних осіб зросла за квартал на 1,2 відсоткових пункта і становила 13,9% річних, а тримісячних – до 12,4% річних. Спред між тримісячними та річними депозитами утримувався на рівні понад 1,5 відсоткових пункта.

Вартість залучених коштів суб'єктів господарювання також збільшилася і становила 13,2% річних. Високі ставки за депозитами бізнесу пропонували

державні (за винятком ПриватБанку) та приватні українські банки, зокрема державним підприємствам на строк більше одного місяця. Вартість кредитів майже стабілізувалася: впродовж кварталу ставки за споживчими кредитами фізичним особам коливалися в середньому близько 30% річних, за кредитами суб'єктам господарювання – близько 20% річних. Трохи вищими ставки були за кредитами великим підприємствам як таким, що генерують вищий ризик концентрації для банку та не підпадають під обмеження програми «Доступні кредити 5-7-9%».

Обсяг загальних активів у I кварталі зріс на 2,9% переважно за рахунок державних банків. У I кварталі кількість працюючих банків зменшилася на два: банк «Форвард» (0,1% чистих активів сектору) було визнано неплатоспроможним та розпочато процедуру його ліквідації через неприведення ним своєї діяльності у відповідність до вимог законодавства України; у «Айбокс банку» (0»1% чистих активів сектору) відкликано банківську ліцензію та розпочато процедуру його ліквідації у зв'язку з порушенням цим банком вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом. Розглянемо це на рисунку 2.1 за квартал з урахуванням коригуючих проводок. Платоспроможні банки поділено на групи згідно з класифікацією у відповідному звітному періоді.

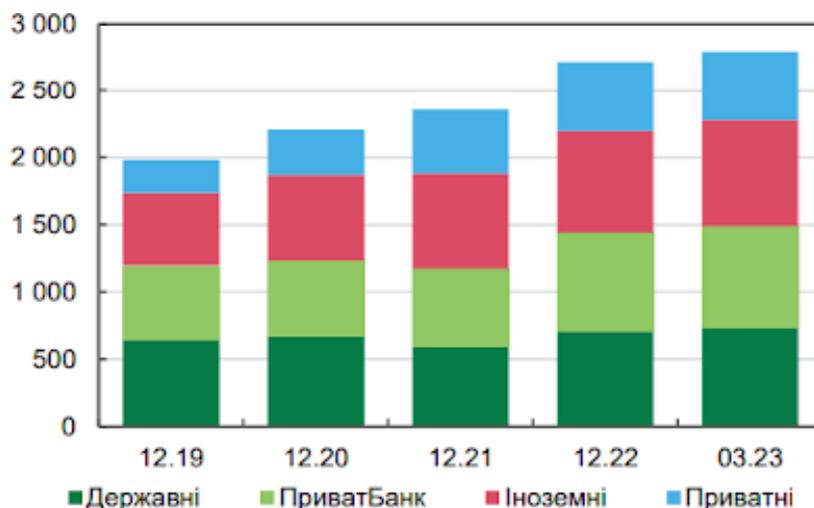

Рис. 2.1. Загальні активи банків, млрд грн

З початку повномасштабної війни частка чистих активів найбільших 5 банків зросла на 3.3 в. п., найбільших 20 банків – на 2.5 в. п. Зокрема, у I кварталі дещо зросла концентрація чистих активів державних та низки іноземних банків у секторі. Переглянемо це на рисунку 2.2.

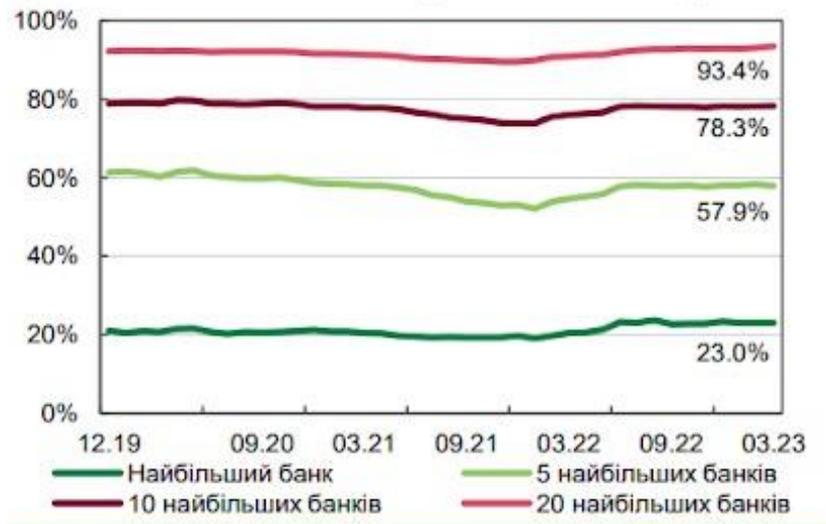

Рис. 2.2. Частка найбільших банків у чистих активах сектору

Обсяг чистих гривневих кредитів суб'єктам господарювання знизився на 4.8% за I квартал. Найбільше зниження гривневого кредитування бізнесу відбулося в ПриватБанку та іноземних банках – на 8.4% та 6.2%. Зниження чистих гривневих кредитів фізичним особам уповільнилося до 1.9% у I кварталі, зокрема ПриватБанк продемонстрував зростання кредитування на 4.6% (рис. 2.3).

Рис. 2.3. Чисті кредити суб'єктам господарювання в гривнях

Значний потенціал для розвитку фінансового сектору України полягає у розвитку страхового ринку. На сьогоднішній день страховий ринок України є ще відносно малорозвиненим, проте існують позитивні тенденції до його зростання. Важливим кроком у цьому напрямку є покращення регулювання страхової діяльності та забезпечення захисту прав споживачів страхових послуг. Україна також активно співпрацює з міжнародними фінансовими організаціями, такими як Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), з метою отримання фінансової підтримки та експертної допомоги у проведенні реформ фінансового сектору та зміцненні його робустаності. Водночас, виклики, що стоять перед фінансовим сектором України, включають боротьбу зі злочинністю, більш ефективний банківський нагляд, підвищення рівня фінансової грамотності населення, забезпечення стійкості фінансової системи та протидіювання фінансовим ризикам[63].

Усі ці напрями вимагають відповідальної роботи уряду, регуляторних органів, банків, страхових компаній та інших фінансових установ з метою забезпечення стабільного та ефективного розвитку фінансового сектору України.

2.2. Аналіз монетарної політики Національного банку України

Національний банк України (НБУ) відповідає за формування і здійснення монетарної політики в країні. Монетарна політика НБУ спрямована на забезпечення стабільності грошово-кредитної системи, контроль за інфляцією та підтримку економічного зростання.

Основні інструменти монетарної політики, які використовує НБУ, включають наступні (табл. 2.5).

Пріоритетом монетарної політики є досягнення та забезпечення цінової стабільності. Цінова стабільність передбачає незначне зростання цін, а не їх незмінність. За низької та стабільної інфляції доходи та заощадження українців захищені від знецінення, підприємці можуть здійснювати довгострокові інвестиції у вітчизняну економіку, що сприяє створенню робочих місць.

Національний банк забезпечує цінову стабільність, використовуючи інфляційне таргетування та плаваючий обмінний курс гривні. Основним інструментом монетарної політики є облікова ставка.

Таблиця 2.5

Основні інструменти монетарної політики

Процентні ставки	НБУ встановлює процентні ставки, які впливають на рівень відсоткових ставок у банківській системі. Висока процентна ставка може зменшити попит на кредити та спричинити збільшення заощаджень, що сприяє боротьбі з інфляцією. На відміну від цього, низькі процентні ставки стимулюють кредитування та споживчу активність, що підтримує економічне зростання
Резервні вимоги	НБУ встановлює обов'язкові резервні вимоги для банків, тобто частку коштів, яку банки повинні зберігати в резерві на рахунках у НБУ. Це допомагає контролювати рівень ліквідності в банківській системі та регулювати обсяги кредитування
Валютний курс	НБУ може впливати на валютний курс національної валюти шляхом інтервенцій на валютному ринку. Він може купувати або продавати національну валюту, щоб впливати на її вартість відносно інших валют. Цей інструмент допомагає НБУ підтримувати стабільність курсу та забезпечувати конкурентоспроможність експорту
Ліміт на кредитування	НБУ може встановлювати обмеження на кредитування банків з метою регулювання грошової маси в економіці. Це допомагає управляти ризиком зростання інфляції та підтримувати стабільність фінансової системи

Пріоритетною ціллю монетарної політики Національного банку є підтримка цінової стабільності, тобто низьких та стабільних темпів інфляції. Цінова стабільність – це ситуація, коли ціни зростають настільки несуттєво, що громадяни не замислюються над інфляцією, ухвалюючи рішення про кредит, вкладання коштів у бізнес або заощадження [65]. Також Національний банк України сприяє фінансовій стабільності та стійкому економічному зростанню, якщо це не перешкоджає досягненню цінової стабільності. Національний банк України використовує інфляційне цільове призначення, де встановлюється цільовий показник інфляції, якого слід досягти. Підтримка стабільності фінансової системи також є важливою складовою монетарної політики. НБУ

встановлює регуляторні вимоги та стандарти для банків з метою забезпечення їхньої стійкості та відповідності міжнародним нормам. Українська монетарна політика також може враховувати міжнародні фактори та зовнішні впливи, такі як курс гривні до інших валют, стан світової економіки та глобальні фінансові ризики [66].

Національний банк України прийняв рішення про збереження облікової ставки на рівні 25% річних. Це рішення сприятиме збереженню привабливості гривневих інструментів, стійкості валютного ринку та зниженню рівня інфляції. У цілому, ці заходи створюватимуть передумови для поступового пом'якшення валютних обмежень.

Інфляційний темп споживчих цін продовжував сповільнюватися швидше, ніж прогнозувалося. У травні інфляція знизилася до 15,3% на річній основі. Це стало можливим завдяки кільком факторам, зокрема ефекту бази порівняння, достатній пропозиції продовольства та пального, зміцненню курсу готівки гривні та поліпшенню інфляційних та курсових очікувань (рис. 2.4).

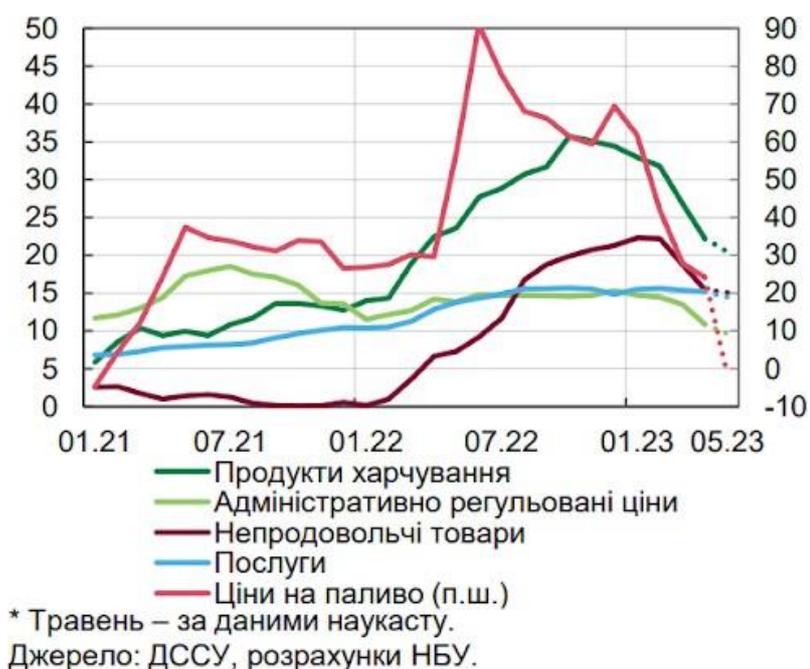

Рис. 2.4. Окремі компоненти Індексу соціальних цін*

Облікова ставка – основний інструмент монетарної політики. Облікова ставка – це ключова ставка процентної політики Національного банку. Ми проводимо за обліковою ставкою операції, які найбільше впливають на вартість

коштів на міжбанківському ринку. Це надає змогу утримувати ринкові ставки на близькому до облікової ставки рівні, тобто виконувати операційну ціль Національного банку. Облікова ставка дійсно є одним з основних інструментів монетарної політики, який використовується центральними банками для контролю інфляції та стимулювання економіки. Облікова ставка є процентною ставкою, за якою комерційні банки можуть брати кредити в центрального банку або зберігати гроші в центральному банку. Це визначає вартість позички для банків та впливає на вартість позичок, які банки надають своїм клієнтам [70].

Центральний банк встановлює облікову ставку з огляду на поточну економічну ситуацію та мету монетарної політики. Зазвичай, якщо економіка зростає швидко або існує надмірна інфляція, центральний банк підвищує облікову ставку для скорочення позичкової активності і зменшення грошового притоку в систему. Це може призвести до зниження інвестицій та споживання, зниження інфляції та стабілізації економіки. Навпаки, якщо економіка зазнає спаду або дефляції, центральний банк може знизити облікову ставку, щоб збільшити позичкову активність банків та стимулювати інвестиції та споживання [71].

Національному банку вдалося досягти стабілізації валютного ринку та покращення очікувань завдяки підтримці високої облікової ставки та впровадженню додаткових заходів, спрямованих на збільшення привабливості гривневих інструментів. Незважаючи на загальне сповільнення інфляції, фундаментальний тиск на збільшення цін залишається значним. У травні базова інфляція знизилася до 15,6% на річній основі, що відповідає прогнозу Національного банку України. Ця тенденція свідчить про продовження перекладання витрат, понесених бізнесом у зв'язку з війною, на ціни товарів та послуг. Розглянемо облікову ставку Національного банку 2021-2023 років (табл. 2.6).

Виходячи з результатів таблиці 2.5 можемо сказати що в останні місяці спостерігається зростання інтересу громадян до гривневих депозитів та ОВДП, а також збільшення частки строкових вкладів у національній валюті.

Облікова ставка Національного банку 2021-2023 років

2023 рік	
з 16.06	25,0
з 28.04	25,0
з 17.03	25,0
з 27.01	25,0
2022 рік	
з 09.12	25,0
з 21.10	25,0
з 21.10	25,0
з 09.09	25,0
з 22.07	25,0
з 03.06	25,0
з 04.03	10,0
з 21.01	10,0
2021 рік	
з 10.12	9,0
з 22.10	8,5
з 10.09	8,5
з 23.07	8,0
з 18.06	7,5
з 16.04	7,5
з 05.03	6,0

Це разом з іншими факторами сприяє посиленню стабільності на валютному ринку і створює передумови для подальшого послаблення валютних обмежень. Збереження облікової ставки на поточному рівні підтримає позитивний вплив раніше введених заходів і сприятиме подальшому зниженню ризиків на валютному ринку.

Рис. 2.5. Офіційний курс гривні щодо іноземних валют 2020 рік

Національний банк вдосконалює свої методики визначення і оголошення офіційного та довідкового курсу гривні. Починаючи з 4 січня 2022 року, Національний банк України використовуватиме оновлену методологію для розрахунку офіційного курсу гривні до іноземних валют та довідкового курсу гривні до долара США. Розглянемо графіки валют та довідкового курсу гривні до долара США.

Рис. 2.6. Офіційний курс гривні щодо іноземних валют 2021 рік

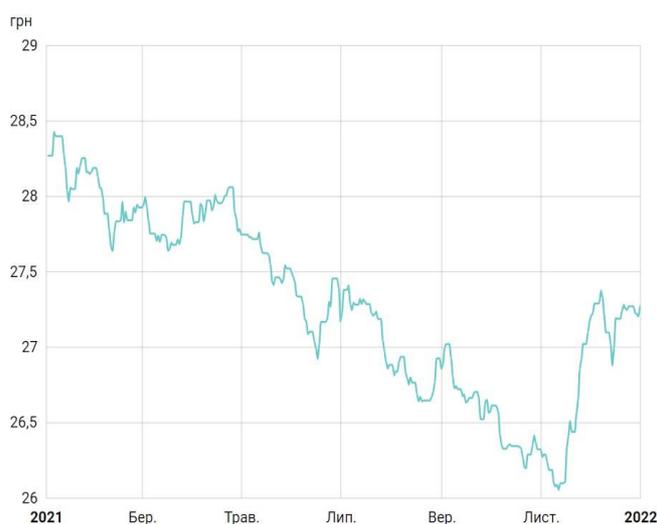

Рис 2.7. Офіційний курс гривні щодо іноземних валют 2022 рік

Крім того, значення офіційного курсу гривні до іноземних валют будуть оприлюднюватись раніше на пів години, а також будуть надані актуальні дані щодо облікової ціни банківських металів. Розглянемо дані щодо формування облікової ціни банківських металів у таблиці 2.7.

Облікова ціна банківських металів

Коригування підходів до відсікання угод з екстремальними параметрами	буде запроваджено підхід, відповідно до якого до розрахунку офіційного/довідкового курсу гривні братимуться лише угоди з найрелевантнішим обсягом для українського міжбанківського ринку, а саме від 0,1 до 5 млн дол. США
Зміну часу збору даних для обчислення офіційного курсу гривні до іноземних валют, облікової ціни банківських металів, а також зміну часу їх оприлюднення	час збору даних для обчислення офіційного курсу гривні до іноземних валют та облікової ціни банківських металів (як за угодами грн/дол. США, так і за індикаторами BFIX) буде змінено з 15.30 на 15.00 за київським часом. Зазначені індикатори оприлюднюватимуться відповідно до 15.30 (на сьогодні – до 16.00) за київським часом;
Визначення механізму розрахунку довідкового значення курсу гривні до долара США за особливих умов	Порядок розрахунку довідкового курсу гривні до долара США за особливих умов розрахунку офіційного курсу гривні до долара США за особливих умов та встановлено час контролю доступної кількості угод, а саме – 11.30 за київським часом

Україна поступово відновлює контроль над своїми територіями, але залишається значна невизначеність стосовно тривалості активної фази бойових дій. Російські окупанти продовжують здійснювати цілеспрямовані терористичні акти, що призводять до жертв серед цивільного населення та екологічних катастроф. Наслідки вибуху на Каховській ГЕС мають довгострокові руйнівні наслідки, але повну оцінку їх масштабу можна зробити лише з плином часу. Барбарський характер військових дій з боку Росії та продовження бойових дій становлять серйозну загрозу для України, призводячи до значних втрат економічного потенціалу та не передбачуваних інфляційних шоків.

В лютому, відповідно до попереднього оголошення, Національний банк України збільшить нормативи формування обов'язкових резервів банками за поточними рахунками в гривні та за коштами в іноземній валюті. Ця дія має на меті посилити монетарну трансмісію і сприяти ефективній передачі грошової політики. З 10 лютого 2022 року нормативи формування банками обов'язкових резервів будуть визначатися за процентами наведеними в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Нормативи формування банками обов'язкових резервів за поточними рахунками в гривні та за коштами в іноземній валюті

Норматив формування банками обов'язкових резервів у національній валюті за коштами на вимогу збільшиться	з 0% до 2%, але за строковими коштами – залишиться на рівні 0%;
Норматив формування банками обов'язкових резервів в іноземній валюті	збільшиться з 10% до 12%.

Згідно з даними наведеними в таблиці 2.8 можемо сказати що, було оголошено зміни в нормативах формування обов'язкових резервів для банків. У національній валюті за коштами на вимогу, норматив збільшиться з 0% до 2%, що означає, що банки повинні будуть зберігати 2% від суми коштів на вимогу як обов'язкові резерви. За строковими коштами норматив залишиться на рівні 0%, тобто банки не будуть зобов'язані формувати обов'язкові резерви для цих коштів. У разі іноземної валюти, норматив формування обов'язкових резервів збільшиться з 10% до 12%. Це означає, що банки мають зберігати 12% від суми коштів в іноземній валюті як обов'язкові резерви.

Ці зміни в нормативах формування обов'язкових резервів відображають інтервенцію з боку регуляторних органів у монетарну політику з метою контролю за ліквідністю банківської системи. Збільшення обов'язкових резервів допомагає зменшити доступну ліквідність банків та може вплинути на їх здатність надавати кредити та фінансові послуги. Загалом, зміни в нормативах формування обов'язкових резервів в національній і іноземній валюті вказують на намір регуляторних органів регулювати грошову політику та забезпечувати стабільність фінансової системи України.

Монетарна політика Національного банку України базується на принципах незалежності та прозорості. НБУ визначає свої монетарні цілі та стратегії на основі аналізу економічних показників, інфляційних тенденцій та інших факторів, що впливають на стан економіки країни.

Ліквідність банківської системи загалом залишалася високою від початку повномасштабної війни, а за окремими показниками навіть побила рекорди.

Крім збереження довіри вкладників до банків, цьому сприяють регулярні та значні надходження державних виплат на банківські рахунки населення. Однак приплив нових коштів до сектору нерівномірний: основні обсяги осідають на поточних рахунках у державних банках. Протягом другого півріччя тривало скорочення частки строкових депозитів населення в банках, тож структура фондування погіршується. Це не створює негайних ризиків для банківської системи, але послаблює стійкість окремих банків до можливих різких змін настроїв вкладників. Тож фінустановам варто докладати зусиль для поліпшення строкової структури фондування та залучення коштів населення, зокрема через підвищення депозитних ставок. До підвищення ставок за гривневими вкладами банки спонукає і висока облікова ставка.

Крім того, з наступного року Національний банк підвищує нормативи резервування за поточними рахунками, щоб дати банкам більше стимулів подовжувати зобов'язання. Із послабленням валютних обмежень у липні населення отримало змогу купувати іноземну валюту для розміщення на строкових банківських депозитах. Після цього строкові депозити в іноземній валюті почали зростати, вперше з початку корона кризи. Усі залучені від населення валютні кошти банки тримають у високоякісних ліквідних активах. Сприяла збереженню довіри до банків і неперервність платежів та роботи мережі відділень. Попри війну та масовані ракетні обстріли, платежі населення та бізнесу здійснюються без затримок. Кількість платежів зростає. Банки вже розробили та почали реалізацію заходів із протидії наслідкам блекаутів. Визначено відділення, що працюватимуть навіть за тривалої відсутності електропостачання та зв'язку.

Посилюючи власну стійкість до операційних ризиків, банки несуть суттєві витрати, зокрема на додаткове обладнання відділень. Проте найбільша складова втрат від подій операційного ризику – недоотримані доходи. Кредитний ризик й надалі залишається найбільшою загрозою для фінсектору. Банки вже визнали значні кредитні втрати – від початку великої війни обсяги відрахування в резерви становлять близько 11% працюючого кредитного портфеля, що банки мали наприкінці лютого. У зоні найвищого ризику

перебувають роздрібні кредити, за якими зафіксовано прострочення, та кредити компаніям, які зазнали значних втрат виробничих активів та ринків збуту. Разом фактичні та потенційні втрати кредитного портфеля наразі зіставні з червневими оцінками НБУ на рівні близько 20%. Водночас проблеми з електропостачанням погіршуватимуть показники діяльності навіть діючого бізнесу, який досі вчасно обслуговував кредити. Доходи працівників та операційні грошові потоки бізнесу в багатьох випадках будуть недостатніми для повноцінного обслуговування кредитів. Тож нині є підстави погіршити оцінку втрат кредитного портфеля – у разі збереження поточного масштабу проблем в енергетиці вони можуть сягнути 30% [69].

Операційна ціль монетарної політики Національного банку полягає в утриманні гривневих міжбанківських ставок на рівні, близькому до рівня ключової ставки, у межах коридору процентних ставок за інструментами постійного доступу.

Додатково до облікової ставки, центральні банки можуть використовувати такі інструменти монетарної політики (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Додаткові інструменти монетарної політики

Операції на відкритому ринку	Центральний банк може купувати або продавати урядові цінні папери на відкритому ринку. Купівля цінних паперів збільшує грошову базу і стимулює економіку, тоді як їх продаж зменшує грошову базу і знижує інфляцію
Інструменти макро- та мікропруденційного регулювання	Центральний банк може встановлювати різні правила і обмеження щодо кредитування та фінансової діяльності банків. Наприклад, центральний банк може встановлювати максимальні обсяги кредитування, збільшувати капіталовкладення для банків або встановлювати обмеження на діяльність з ризиковими активами. Ці заходи спрямовані на забезпечення стабільності фінансової системи та запобігання надмірному ризику

Використання цих інструментів дозволяє центральним банкам впливати на грошову політику та досягати своїх монетарних цілей, таких як стабільна інфляція, низька безробіття і економічне зростання. При виборі конкретних

заходів та їх комбінації центральні банки зазвичай аналізують економічні показники, прогнозують інфляційний тиск та оцінюють ризики для економіки.

З початку року інфляція знижувалася швидше, ніж очікувалося. У березні зростання споживчих цін сповільнилося до 21.3% в річному вимірі Розглянемо це детальніше на рисунку 2.8. [73].

Послабленню інфляційного тиску сприяли достатня пропозиція продовольства та пального, а також досить швидке відновлення енергетичної системи від наслідків російських терактів.

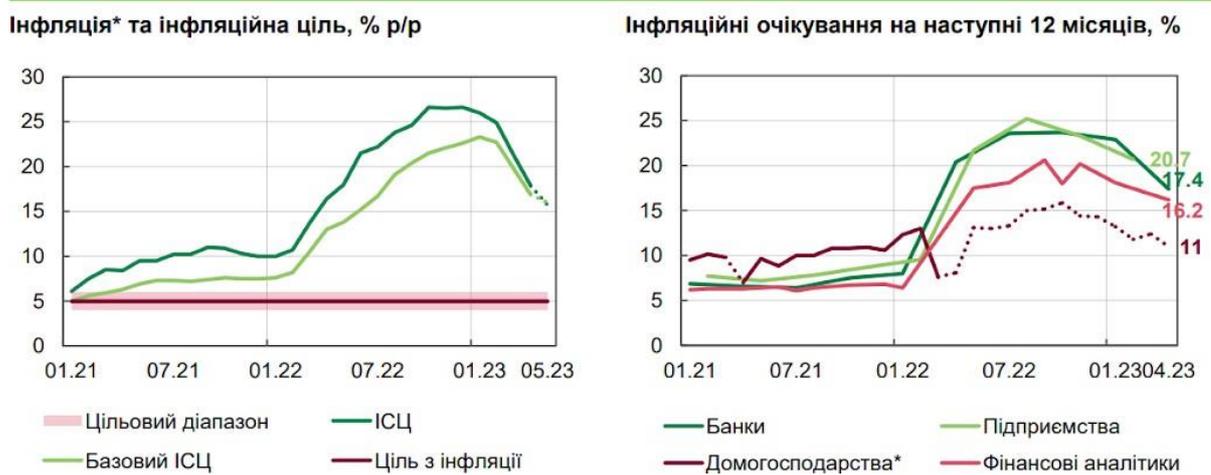

Рис. 2.8. Інфляційна ціль та її очікування на наступні 12 місяців, %

Важливим чинником було поліпшення інфляційних очікувань з початку року на тлі припинення емісійного фінансування, зміцнення готівкового курсу гривні та підвищення привабливості гривневих активів завдяки вжитим заходам НБУ. Однак інфляційний тиск залишається суттєвим. Зниження інфляції в річному вимірі значною мірою спричинене високою базою порівняння минулого року, а також посилене теплою для зими погодою. Натомість тиск на виробничі витрати бізнесу зберігається, у тому числі через складнощі з веденням діяльності та налаштуванням логістичних ланцюгів в умовах війни [74].

Коридор процентних ставок за інструментами постійного доступу. Інструменти постійного доступу – це надання Національним банком можливості для банків отримати кредити овернайт або придбати депозитні сертифікати овернайт. Банки України мають щоденний безперешкодний доступ

до цих інструментів монетарної політики. Процентні ставки за інструментами постійного доступу формують коридор процентних ставок Національного банку: облікова ставка плюс 2 в.п. – для кредитів рефінансування, облікова ставка мінус 2 в.п. – для депозитних сертифікатів. Цей коридор обмежує коливання процентних ставок навколо облікової ставки. При нормальному функціонуванні банківської системи банки не мають економічного сенсу проводити операції на міжбанківському ринку поза межами коридору. Розглянемо рисунок 2.9.

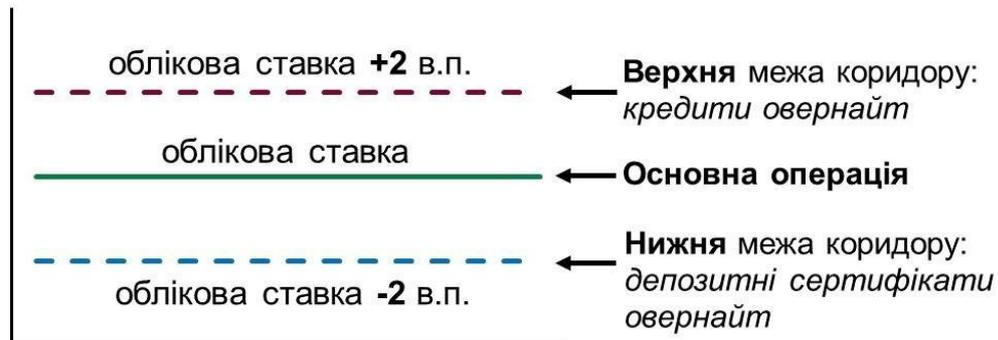

Рис. 2.9. Коридор процентних ставок за інструментами постійного доступу

*Складено за даними НБУ [75].

Рішення з монетарної політики ухвалюються Правлінням Національного банку для досягнення цінової та фінансової стабільності, підтримки стійкого економічного зростання. Правління ухвалює рішення щодо основного монетарного інструмента – облікової ставки. Ми провадимо прозору монетарну політику, ухвалюємо та оголошуємо рішення за попередньо оприлюдненим графіком засідань Правління з питань монетарної політики. Правління також може ухвалювати рішення, які стосуються обов'язкових резервів, валютних інтервенцій, адміністративних обмежень на валютному ринку та інших інструментів монетарної політики [76].

Процес ухвалення і комунікації рішень з монетарної політики містить п'ять етапів [77]:

I. Підготовка персоналом НБУ пропозицій;

- II. «Режим тиші» з монетарної політики;
- III. Засідання Комітету з монетарної політики;
- IV. Засідання Правління Національного банку;
- V. Оприлюднення рішень та проведення комунікаційних заходів.

Рис. 2.10. Процес ухвалення і комунікації рішень з монетарної політики

*Складено за даними НБУ [77]

Етап 1. Підготовка персоналом НБУ пропозицій щодо рішень з монетарної політики. За тиждень до проведення засідання КМП та Правління НБУ з монетарних питань проводиться робоча зустріч керівників департаментів Національного банку України, причетних до процесу прийняття рішень з монетарної політики, а саме:

- 1) Департаменту монетарної політики та економічного аналізу;
- 2) Департаменту відкритих ринків;
- 3) Департаменту фінансової стабільності;
- 4) Департаменту статистики та звітності;
- 5) з залученням членів Правління Національного банку.

Під час цієї зустрічі окреслюється коло питань для розгляду на засіданнях КМП та Правління НБУ з питань монетарної політики та визначаються необхідні інформаційно-аналітичні матеріали для обґрунтування рішень з монетарної політики. Презентаційні матеріали, які готують департаменти, містять макроекономічний прогноз, розширений аналіз економічного стану та монетарних показників, визначення можливих ризиків фінансовій стабільності, а також пропозиції стосовно змін у грошово-кредитній політиці.

Етап 2. «Режим тиші» з монетарної політики. Національний банк практикує тижневий «режим тиші» у комунікаціях з монетарної політики протягом семи діб до прийняття і оголошення рішення з монетарної політики. Він починається в останній четвер до засідання Правління з питань монетарної політики і завершується в 14:00 в день засідання одночасно з публікацією рішення Правління з монетарної політики на офіційному інтернет-представництві Національного банку.

Упродовж цього періоду члени Правління Національного банку, інші члени Комітету з монетарної політики, як і решта співробітників Національного банку, не повинні спілкуватися на теми, що стосуються питань монетарної політики Національного банку, з представниками ЗМІ, банків, експертної спільноти, інвесторами та іншими зацікавленими особами – ані on record, ані off record. Також «режим тиші» передбачає, що в цей період ЗМІ не можуть публікувати інтерв'ю, коментарі або інші публічні матеріали представників Національного банку, які були підготовлені до «режиму тиші», але містять висловлювання з питань монетарної політики.

Метою «режиму тиші», який є загальноприйнятою практикою центральних банків – таргетерів інфляції, є запобігання публічним спекуляціям щодо майбутнього рішення Національного банку з монетарної політики, які можуть неоднозначно вплинути на очікування учасників фінансових ринків, підвищити їх рівень невизначеності та спровокувати надмірну волатильність на ринках.

Етап 3. Засідання Комітету з монетарної політики. Засідання Комітету з монетарної політики відіграють значну роль у процесі прийняття рішень з монетарних питань, оскільки КМП слугує своєрідним форумом для проведення дискусій, обміну думками та узгодження позицій.

Засідання КМП проводяться напередодні засідань Правління Національного банку з питань монетарної політики. У засіданні беруть участь члени Правління Національного банку, а також директори департаментів, причетних до розробки рішень з монетарної політики.

Під час таких засідань представники цих департаментів презентують підготовлені інформаційно-аналітичні матеріали з питань макроекономічного прогнозу, розвитку грошово-кредитного та валютного ринків, фінансової стабільності та діляться інформацією щодо результатів аналізу, досвідом та оцінками з членами Правління Національного банку. Також на засіданнях КМП обговорюються основні стратегічні та інформаційно-аналітичні документи НБУ, зокрема пропозиції до Основних засад грошово-кредитної політики та Інфляційний звіт.

Етап 4. Засідання Правління Національного банку з питань монетарної політики. Засідання Правління Національного банку з питань монетарної політики відбуваються згідно з попередньо узгодженим графіком (час їх проведення передбачений з 10:00 до 12:00). Під час засідання обговорюються пропозиції персоналу НБУ щодо необхідності змін у грошово-кредитній та валютно-курсовій політиці, основних параметрів проведення активних та пасивних операцій з поточного регулювання ліквідності банківської системи, а також щодо інших питань, розглянутих на засіданні КМП. Рішення Правління з питань монетарної політики ухвалюються за підсумками такого обговорення на колегіальній основі простою більшістю голосів.

Етап 5. Оприлюднення рішень та проведення комунікаційних заходів. Через дві години після завершення засідання Правління НБУ з питань монетарної політики, о 14:00 оприлюднюється прес-реліз щодо прийнятих Правлінням НБУ рішень з питань монетарної політики, який розміщується на сторінках офіційного Інтернет-представництва НБУ, проводиться прес-брифінг Голови Національного банку України, під час якого оголошується та пояснюється прийняте рішення.

Національний банк України проводив стриману монетарну політику з метою збереження стабільності цін і боротьби з інфляцією. Для досягнення цієї мети, було збережено достатньо високий рівень процентної ставки, що сприяло залученню капіталу в банківську систему та стримувало інфляційний тиск та активно застосовував інструменти монетарної політики для забезпечення стабільності фінансової системи. Було вжито заходів для підтримки ліквідності

банків та зниження ризиків фінансових збоїв. При цьому, Національний банк також зосереджував увагу на зміцненні банківського сектора шляхом впровадження ефективних нормативів та вимог до капіталовкладень.

Як висновок можна сказати що Національний банк України активно сприяв розвитку цифрових інновацій у фінансовому секторі. Зокрема, було впроваджено ряд заходів для підтримки фінтех-компаній та стимулювання використання безготівкових платежів. Це сприяло покращенню доступу до фінансових послуг та зростанню економічної ефективності. Монетарна політика Національного банку України була спрямована на забезпечення стабільності фінансової системи та зниження інфляційних тиску. Застосування стриманої монетарної політики, сприяння розвитку цифрових інновацій та підтримка банківського сектору вказують на зростворювання Національним банком України своїх завдань.

2.3. Оцінка фінансової стійкості банківської системи України

На початку 2021 року банківська система України продемонструвала загальну стійкість і позитивні показники. Національний банк України (НБУ) активно здійснює нагляд за банківською системою та впроваджує заходи для забезпечення фінансової стійкості. Зокрема, встановлені вимоги до капіталу банків, проводиться моніторинг активів та пасивів банків з метою забезпечення їх ліквідності та надійності. Національний банк України також активно працює над розвитком системи банківського нагляду та забезпеченням дотримання банками вимог з капіталу, ліквідності та якості активів. Введення міжнародних стандартів банківського нагляду, таких як Базельські стандарти, сприяє покращенню стабільності та надійності банківської системи [78].

Однак, варто зазначити, що фінансова стабільність банківської системи може залежати від різних факторів, включаючи макроекономічну ситуацію, політичну стабільність, рівень кредитного ризику та інші. Рекомендується звертатися до офіційних джерел, таких як Національний банк України або

фінансові установи, щоб отримати найновішу інформацію про стан фінансової стабільності банківської системи України.

Національний банк України має важливу роль у забезпеченні фінансової стабільності банківської системи. НБУ здійснює постійний моніторинг та нагляд за діяльністю банків, щоб виявляти можливі ризики та проблеми та вживати відповідних заходів. НБУ встановлює вимоги до капіталу банків, ліквідності та якості активів [79]. Це допомагає забезпечити, що банки мають достатню кількість капіталу для покриття можливих збитків та забезпечення їх стійкості. Також НБУ встановлює ліміти та правила щодо кредитування та інших операцій банків з метою запобігання перевищенню ризикованих показників. У випадку виявлення проблем у банках, НБУ може застосовувати різні інструменти та заходи для їх реабілітації або ліквідації. Це може включати реорганізацію, надання фінансової допомоги, продаж активів або проведення процедури банкрутства [80].

Важливим аспектом фінансової стабільності є також довіра громадськості до банківської системи. НБУ сприяє забезпеченню прозорості та відкритості діяльності банків, розробляє та впроваджує заходи зі зміцнення корпоративного управління та запобігання відмиванню грошей та фінансуванню тероризму. Усі ці заходи спрямовані на забезпечення фінансової стабільності банківської системи України, але варто пам'ятати, що фінансова стабільність є динамічним процесом, і її стан може змінюватися в залежності від різних економічних та політичних факторів.

Національний банк України також проводить стрес-тести банківської системи, що дозволяє оцінити їхню стійкість в умовах негативних економічних сценаріїв. Це допомагає виявити можливі слабкі місця та прийняти вчасні заходи для запобігання кризовим ситуаціям. У 2020 році було прийнято ряд заходів для зміцнення фінансової стабільності банківської системи в умовах пандемії COVID-19. НБУ знизив рівень резервних вимог для банків, щоб забезпечити доступність кредитних ресурсів та підтримати економіку. Також було введено тимчасові заходи для легалізації непомітних активів, що сприяли збільшенню ліквідності банків [81].

Однак, важливо враховувати, що фінансова стабільність банківської системи може бути під впливом зовнішніх факторів, таких як глобальні економічні та фінансові кризи, зміни валютного курсу або геополітичні події. Тому НБУ та уряд України продовжують вживати заходи для забезпечення стабільності банківської системи та мінімізації ризиків.

Загалом, стан фінансової стабільності банківської системи України є результатом комплексного підходу, який включає нагляд, регулювання, стрес-тестування та прийняття відповідних заходів з боку НБУ та інших регуляторів. Стабільна й ефективна фінансова система, якій довіряють громадяни і бізнес, – необхідна умова для розвитку економіки. Національний банк сприяє фінансовій стабільності, допомагаючи фінансовій системі ефективно виконувати свої функції та бути стійкою до криз [82]. Ми вживаємо заходів, щоб звести до мінімуму ризику для всієї фінансової системи та допомагаємо банкам протистояти системним ризикам. Національний банк постійно вдосконалює інструментарій для сприяння фінансовій стабільності у країні.

Умови роботи фінансових установ залишаються складними: війна затягується, а росія надалі застосовує тактику терору. Масштабні обстріли населених пунктів та руйнування інфраструктури посилюють ризики для економіки та фінансової стабільності. Попри це, фінансовий сектор працює безперебійно: платежі здійснюються своєчасно, а клієнти мають безперешкодний доступ до власних коштів. У другому півріччі економіка України почала поволі відновлюватися після карколомного падіння внаслідок повномасштабної війни, проте руйнування енергетичної інфраструктури перервало цю тенденцію. Цьогоріч ВВП впаде приблизно на третину, а наступного зростатиме повільніше, ніж прогнозувалося до масованих ракетних обстрілів. Це сповільнить відновлення попиту на фінансові послуги та спричинить додаткові кредитні втрати банків [83].

Міжнародна підтримка України лише зростає, стаючи системнішою та регулярнішою. У 2022 році за допомогою партнерів профінансовано понад половину потреб держбюджету, подібна ситуація збережеться і наступного року.

Зовнішні гранти та кредити також підтримали платіжний баланс і міжнародні резерви, завдяки чому Національний банк зберігає свою активну присутність на валютному ринку. У другому півріччі тиск на валютному ринку суттєво послабився завдяки літньому коригуванню обмінного курсу та низки валютних обмежень. Значні державні видатки на виплати військовослужбовцям і постраждалим від війни підтримали доходи населення та компенсували їхнє суттєве скорочення в приватному секторі [84].

Розглянемо індекс фінансового стресу протягом останнього півріччя був дуже волатильним та залишався на досить високому рівні. Влітку це зумовлювалося високими значеннями субіндексів державних цінних паперів напередодні реструктуризації єврооблігацій та банківського сектору через зростання відсоткових ставок. Останній сплеск значень ІФС відбувся внаслідок атак на енергетичну інфраструктуру в жовтні. У цей період високими залишалися значення субіндексів державних цінних паперів та банківського сектору, а на атаки додатково зреагував валютний субіндекс, адже посилювалися коливання готівкового обмінного курсу і тимчасово зросли валютні інтервенції НБУ. Високі значення одночасно кількох субіндексів посилювали рівень стресу в системі.

Рис. 2.11. Індекс фінансового стресу

*Складено за даними НБУ [85]

Проте з початку листопада чутливість фінансової системи до нових атак значно зменшилася, майже всі субіндекси спадали. Це знизило індекс до найменших значень з початку повномасштабної війни. ІФС відображає виключно поточний стан справ у фінансовому секторі та не вказує на майбутні ризики в короткостроковій чи довгостроковій перспективі. Розглянемо Індекс фінансового стресу на рисунку 2.11 [85].

Виходячи з цього можемо зазначити що масштаб та затяжний характер війни в Україні надалі підвищують ризики для світової економіки. Посилена війною глобальна інфляція та відповідне ужорсточення монетарної політики сповільнюють економіки та загрожують рецесією ключовим партнерам України. Проте фінансова, військова та гуманітарна допомога Україні лише посилюється, як і санкційний тиск на росію. Ціни на світових товарних ринках дещо знизилися після рекордних рівнів першого півріччя.

Війна набула затяжного характеру, однак підтримка партнерів лише збільшується. Звитяжні дії українських оборонців привели до успіхів на фронтах. Сили оборони України за півроку повністю звільнили Миколаївську область, майже всю Харківську та значну частину Херсонської, включно з обласним центром – єдиним захопленням з 24 лютого. У Донецькій та Луганській областях далі точаться запеклі бої. Ворог був вимушений оголосити часткову мобілізацію аби стримати наступ української армії. Також росія активніше завдає терористичних ударів по об'єктах критичної інфраструктури, зокрема енергетики.

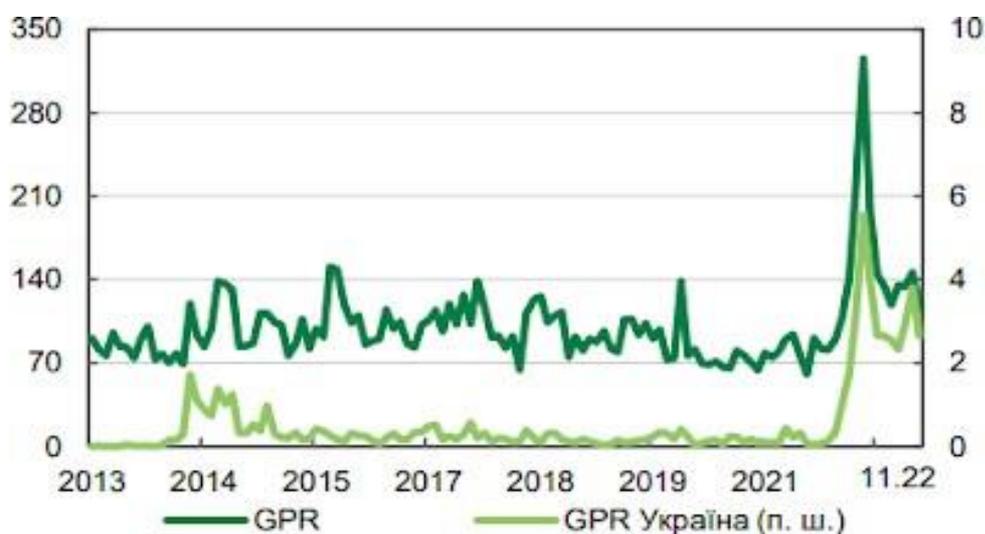

Рис. 2.12. Індекс геополітичних ризиків (GPR)

*Складено за даними НБУ [85]

Тривають спроби москви використати як зброю дефіцит енергоносіїв та продовольства на певних ринках світу. Одна ці дії лише посилюють міжнародну коаліцію держав проти агресора. Розглянемо детальніше на графіку Індекс геополітичних ризиків (GPR).

Україна зберегла підтримку країн, що її виказували з перших днів війни, і навіть розширила коло прихильників завдяки успіхам сил оборони та дипломатії. За оцінкою Інституту світової економіки Кіля, загальна сума анонсованої та наданої офіційної фінансової, військової та гуманітарної допомоги країн-партнерів уже перевищує 120 млрд ол.. За одинадцять місяців 2022 року тільки на фінансування потреб бюджету отримано більше 28 млрд дол., з яких 42% – гранти. У грудні триває формування пакета допомоги на наступний рік. Рада ЄС погодила новий механізм допомоги Україні на 2023 рік у сумі 18 млрд євро. Розглянемо більш детальніше на графіку офіційну допомогу Україні з кінця січня до кінця листопада 2022 року, млрд євро. Розглянемо більш детальніше на графіку офіційну допомогу Україні з кінця січня до кінця листопада 2022 року, млрд євро Розглянемо детальніше на рисунку 2.13.

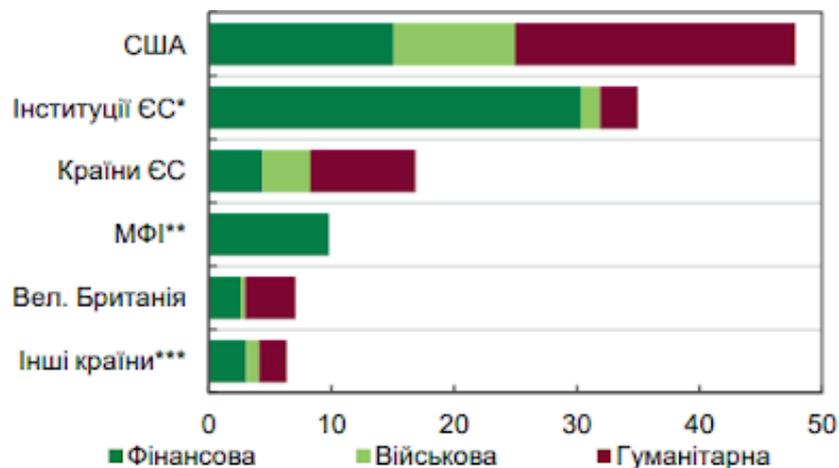

Рис. 2.13. Оголошена офіційна допомога Україні, з кінця січня до кінця листопада 2022 року, млрд євро

*Складено за даними НБУ [85]

Конгрес США підтримав надання близько 45 млрд дол. Екстреної допомоги для України у різних формах, передусім для потреб оборони, включно з підтримкою союзників; вони будуть доступні до вересня 2023 року. Україні надається все потужніша зброя. Проведено кілька раундів переговорів з військової підтримки України у форматі Рамштайн, кількість учасників перемовин збільшилася до майже п'ятдесяти країн. Завдяки підтримці Туреччини та ООН вдалося забезпечити успішну роботу «зернового коридору», що зменшило тиск на платіжний баланс України та поліпшило продовольчу безпеку окремих країн, насамперед в Африці.

Важливим для України є голосування Генеральної Асамблеї ООН про відповідальність росії за вторгнення в Україну, включно з необхідністю сплати репарацій. Це може стати кроком до стягнення конфіскованих коштів країни-агресора. Канада стала першою країною, яка законодавчо передбачила можливість використовувати на підтримку України конфісковані підсанкційні російські активи. Зараз Європейська Комісія працює над механізмами компенсації Україні за рахунок заморожених активів росії. Сума заморожених російських активів оцінюється на рівні понад 300 млрд дол.

Розглянемо Країни – лідери підтримки України відносно власних ресурсів на рисунку 2.14.

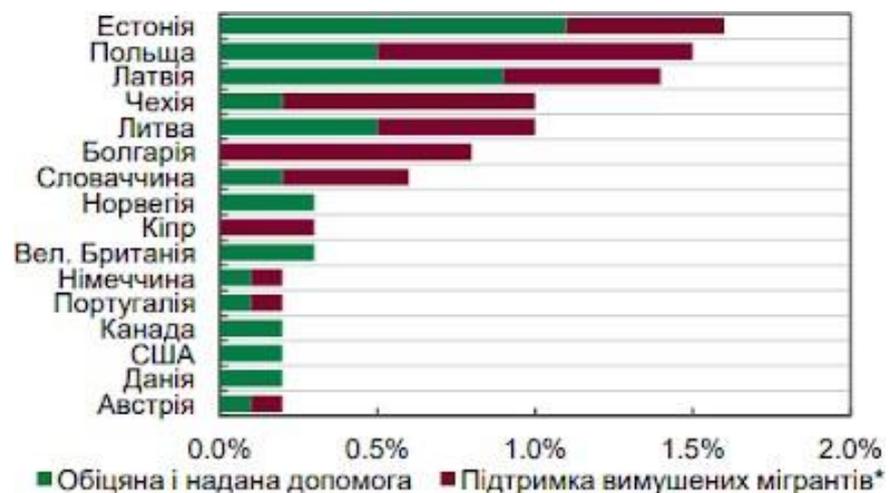

Рис 2.14. Країни – лідери підтримки України відносно власних ресурсів, на кінець листопада 2022 року, % ВВП відповідної країни

*Складено за даними НБУ [85]

Водночас вартість відновлення України зростає порівняно з літніми оцінками. Президентка Єврокомісії попередньо оцінила потреби у фінансуванні повоєнного відновлення вітчизняної економіки у 600 млрд дол. Зараз у ході конференцій донорів триває обговорення пріоритетів та механізмів фінансування відновлення України. Розглянемо це на малюнку 2.15.

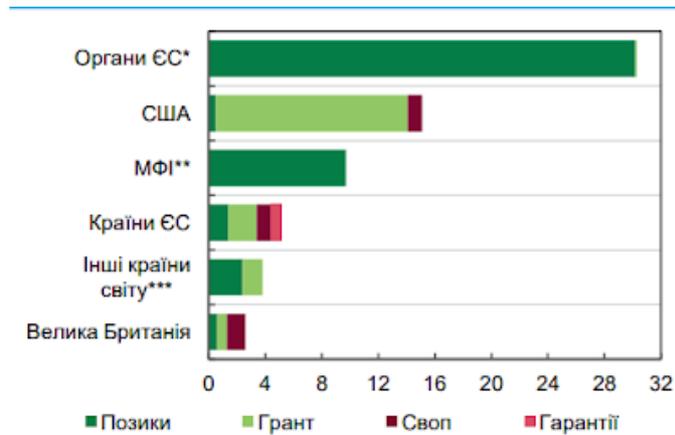

Рис 2.15. Оголошена фінансова допомога Україні від найбільших партнерів, з кінця січня до кінця листопада 2022 року, млрд євро

*Складено за даними НБУ [85]

Як висновок можемо сказати що Українська економіка поволі відновлювалася після карколомного падіння в першому півріччі 2022 року внаслідок широкомасштабної російської агресії. Втрата людського капіталу та руйнування інфраструктури, зокрема енергетичної, унаслідок подальших російських терористичних атак та проведення бойових дій зумовлять глибоке падіння економіки в 2022 році та стримуватимуть її відновлення в наступному. Високий рівень ризиків та невизначеності зберігається, що ускладнює роботу фінсектора, проте макрофінансову стабільність підтримує значна міжнародна фінансова допомога.

Загалом, фінансова стійкість банківської системи вимірюється різними показниками, такими як капіталізація банків, якість активів, ліквідність, рентабельність та дотримання регуляторного капіталу. Оцінка фінансової стійкості також враховує ефективність нагляду та регулювання банківської

системи, а також вплив зовнішніх факторів, таких як макроекономічні коливання, політична стабільність та глобальні фінансові ризики. Діяльність банківської системи України охоплює широкий спектр фінансових послуг та операцій, спрямованих на задоволення потреб клієнтів і підтримку економічного розвитку країни. Діяльність банківської системи України регулюється

Національним банком України та іншими регуляторними органами з метою забезпечення стабільності фінансової системи та захисту прав та інтересів клієнтів. Національний банк підтверджує намір протягом 2023 року провести оцінку стійкості банків для з'ясування та підтвердження коректності відображення якості кредитного портфеля, достатності формування резервів та оцінки реального розміру регулятивного капіталу. За результатами такої оцінки буде визначено перехідний період для відновлення капіталу до мінімальних регуляторних значень. Більшість банків зможуть відновити капітал завдяки майбутнім прибуткам, проте низка банків, ймовірно, потребуватиме підтримки акціонерів. У наступні роки, у міру вирішення поточних проблем, спричинених війною, Національний банк зосередить увагу на довгострокових пріоритетах подальшої гармонізації правил роботи фінансового сектору з європейським законодавством.

Масштаб та затяжний характер війни в Україні надалі підвищують ризики для світової економіки. Посилена війною глобальна інфляція та відповідне ужорсточення монетарної політики сповільнюють економіки та загрожують рецесією ключовим партнерам України. Проте фінансова, військова та гуманітарна допомога Україні лише посилюється, як і санкційний тиск на росію. Ціни на світових товарних ринках дещо знизилися після рекордних рівнів першого півріччя.

Українська економіка поволі відновлювалася після карколомного падіння в першому півріччі 2022 року внаслідок широкомасштабної російської агресії. Втрата людського капіталу та руйнування інфраструктури, зокрема енергетичної, унаслідок подальших російських терористичних атак та проведення бойових дій зумовлять глибоке падіння економіки в 2022 році та

стримуватимуть її відновлення в наступному. Високий рівень ризиків та невизначеності зберігається, що ускладнює роботу фінсектора, проте макрофінансову стабільність підтримує значна міжнародна фінансова допомога.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ТА ЇЇ РОЛІ В РЕАЛІЗАЦІЇ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ

3.1. Напрями підвищення ефективності роботи банківської системи

Підвищення ефективності роботи банківської системи може бути досягнуто шляхом впровадження різноманітних напрямків та стратегій. Розглянемо стратегії які на нашу думку зможуть підвищити ефективність роботи банківської системи України.

1) Використання технологій: банки можуть впроваджувати сучасні технології, такі як штучний інтелект, автоматизація процесів та роботизація, щоб знизити людський фактор і покращити швидкість та точність операцій. Це може включати в себе впровадження системи онлайн-банкінгу, мобільних додатків та електронних платежів, які дозволяють клієнтам здійснювати операції безпосередньо зі своїх смартфонів або комп'ютерів.

2) Оптимізація бізнес-процесів: банки можуть провести аналіз своїх бізнес-процесів з метою виявлення можливих резервів підвищення ефективності. Це може включати спрощення процедур, зменшення адміністративних витрат, впровадження електронної документообігу та автоматизацію рутинних завдань.

3) Покращення взаємодії з клієнтами: важливо забезпечити зручний та ефективний сервіс для клієнтів. Це може включати вдосконалення системи обслуговування клієнтів, надання персоналу необхідних навичок та знань для ефективного спілкування з клієнтами, використання аналітики для підвищення персоналізації послуг та покращення відносин з клієнтами.

4) Забезпечення кібербезпеки: запобігання шахрайству та кібератакам є критичним для ефективної роботи банківської системи. Банки повинні вкладати ресурси в розвиток та впровадження ефективних систем захисту, включаючи механізми аутентифікації, моніторинг та виявлення вторгнень, а також навчання персоналу з питань кібербезпеки.

5) Вдосконалення управління ризиками: банки повинні мати ефективні системи управління ризиками для забезпечення фінансової стійкості та мінімізації можливих втрат. Це включає оцінку та управління кредитними ризиками, ринковими ризиками, операційними ризиками та ризиками ліквідності.

6) Розвиток аналітики та використання даних: банки можуть використовувати аналітичні інструменти та технології, щоб аналізувати великі обсяги даних та отримувати цінні інсайти щодо поведінки клієнтів, тенденцій ринку та фінансових ризиків. Це дозволяє банкам приймати кращі управлінські рішення, персоналізувати послуги та прогнозувати майбутні тенденції.

7) Інтеграція з фінтех-компаніями: співпраця з фінтех-компаніями може принести банкам доступ до нових технологій та інновацій. Банки можуть використовувати рішення фінтех-стартапів для поліпшення своїх послуг, включаючи платежі, кредитування, інвестування та управління активами.

8) Розширення мережі каналів обслуговування: банки повинні розглядати можливість розширення своєї мережі каналів обслуговування. Крім традиційних відділень, це може включати розширення мережі банкоматів, впровадження терміналів самообслуговування, партнерство з торговими мережами для надання фінансових послуг тощо.

9) Навчання та розвиток персоналу: банки повинні інвестувати в навчання та розвиток свого персоналу, щоб забезпечити наявність необхідних навичок та компетенцій для роботи в сучасній банківській сфері. Це може включати навчання з використання технологій, розвиток навичок клієнтського сервісу та управління ризиками.

10) Стимулювання інноваційної культури: банки повинні створити сприятливу атмосферу для інновацій та експериментів. Це може включати створення внутрішніх лабораторій, прискорених програм розвитку стартапів або співпрацю з академічними та дослідницькими установами.

11) Аутсорсинг: банки можуть розглядати можливість аутсорсингу деяких нестратегічних функцій або процесів. Це може дозволити зосередити внутрішні ресурси на ключових аспектах банківської діяльності, в той час як інші

завдання можуть бути делеговані зовнішнім постачальникам, що спеціалізуються на цих областях.

12) Партнерства та кооперація: банки можуть встановлювати стратегічні партнерства або кооперацію з іншими фінансовими установами, технологічними компаніями або стартапами, щоб спільно впроваджувати нові ініціативи та послуги. Це може забезпечити обмін ресурсами, експертизою та зниженням витрат.

13) Удосконалення регулятивного середовища: регулятори та урядові органи можуть сприяти покращенню ефективності банківської системи шляхом розвитку сприятливого регулятивного середовища. Це може включати спрощення бюрократичних процедур, стимулювання інновацій, адаптацію до нових технологій та покращення взаємодії між регуляторами та банками.

14) Фокус на сталій інтеграції соціальних та екологічних аспектів: сучасні банки все більше визнають значення сталого розвитку. Покращення ефективності банківської системи може включати інтеграцію соціальних та екологічних аспектів у бізнес-модель банку, наприклад, зосередження на фінансуванні проектів зеленої енергетики або розвитку фінансових продуктів соціального впливу.

15) Постійна оцінка та вдосконалення: важливо, щоб банки постійно оцінювали свою ефективність та виявляли можливості для поліпшення. Це можна здійснювати за допомогою моніторингу ключових показників продуктивності, проведення аудитів та впровадження системи керування якістю.

16) Розширення мобільних та цифрових послуг: зростання використання мобільних пристроїв та цифрових каналів змушує банки розширювати свої мобільні та цифрові послуги. Це включає мобільні додатки для банкінгу, електронні гаманці, безконтактні платежі та інші інноваційні рішення, які забезпечують зручність та доступність для клієнтів.

17) Використання блокчейн технологій: блокчейн технології можуть бути використані в банківській системі для підвищення ефективності та безпеки фінансових операцій. Вони можуть сприяти швидшому здійсненню транзакцій,

зменшенню витрат та забезпеченню відстежуваності та недвозначності операцій.

18) Покращення клієнтського досвіду: банки повинні зосередитися на поліпшенні клієнтського досвіду шляхом персоналізації послуг, спрощення процесів, швидкого відгуку на запити клієнтів та забезпечення доступності каналів обслуговування. Це може включати використання інтерактивних чат-ботів, вдосконалення системи підтримки клієнтів та надання індивідуальних фінансових порад.

19) Цифрова трансформація: впровадження цифрових технологій і процесів дозволяє банкам автоматизувати рутинні завдання, зменшити витрати на операційну діяльність і підвищити швидкість обробки даних. Це може включати в себе впровадження мобільних додатків, онлайн-банкінгу, штучного інтелекту, автоматизованих систем управління ризиками та інше.

20) Аналітика даних: використання аналітичних інструментів і технологій дозволяє банкам аналізувати великі обсяги даних для отримання цінної інформації. Аналітика даних може допомогти виявити тенденції, ризики, покращити стратегії маркетингу, виявити шахрайські дії і підвищити загальну ефективність управління банком.

21) Автоматизація процесів: автоматизація рутинних процесів може допомогти знизити кількість помилок, покращити якість обслуговування клієнтів і знизити витрати на операційну діяльність. Банки можуть впроваджувати роботизовані процеси, автоматичні системи перевірки кредитної історії, електронні підписи та інші технології для покращення ефективності своєї роботи.

22) Управління ризиками: посилення систем управління ризиками допомагає банкам запобігати виникненню фінансових ризиків і забезпечувати стійкість своєї діяльності. Це може включати в себе впровадження технологій моніторингу ризиків, автоматизованих систем виявлення шахрайства, покращення процесів внутрішнього аудиту та забезпечення відповідності з регуляторними вимогами.

Ці напрями спрямовані на постійне покращення ефективності банківської системи шляхом використання технологій, оптимізації процесів, розвитку персоналу та співпраці з іншими структурами. Прийняття цих заходів допоможе банкам бути більш конкурентоспроможними, ефективними та відповідати змінам у фінансовому секторі. та допоможуть банкам підвищити ефективність своєї роботи, забезпечити конкурентні переваги та забезпечити високу якість обслуговування клієнтів.

Ефективність банківської системи України може оцінюватися з різних поглядів. Наприклад як фінансова стійкість, вона є важливим аспектом ефективності банківської системи, Це означає, що банки мають достатній рівень капіталу, щоб витримати стресові ситуації та зберегти довіру клієнтів. Ефективність операцій, банки повинні мати ефективні процеси та технології, щоб забезпечити швидку та точну обробку фінансових операцій. Це може включати швидкість обробки платежів, відкриття рахунків та надання кредитів. Далі не менш важливим аспектом цифрові інновації це розвиток цифрових технологій в банківській сфері, що зможе покращити доступ до фінансових послуг та спростити процеси для клієнтів. Цифрові інновації також можуть сприяти зменшенню витрат банків та поліпшенню якості обслуговування.

Ефективна банківська система повинна мати високий рівень довіри клієнтів. Це означає, що банки мають надійну репутацію, дотримуються високих стандартів безпеки та забезпечують конфіденційність фінансових даних клієнтів. Також банківська система повинна забезпечувати доступність фінансових послуг для всіх верств населення. Це означає, що банки повинні бути доступні в різних регіонах країни і надавати різноманітні фінансові продукти та послуги, які задовольняють потреби різних клієнтів [87].

Банки повинні мати ефективні системи управління ризиками, щоб виявляти, оцінювати та управляти різними видами ризиків, зокрема кредитним, ліквідності та оперативними ризиками. Ефективне управління ризиками сприяє стабільності банківської системи. Банківська система повинна бути конкурентоспроможною, щоб забезпечити вибір для клієнтів і стимулювати покращення якості послуг. Конкуренція між банками сприяє інноваціям,

підвищенню ефективності та зниженню вартості фінансових послуг. Підвищення рівня фінансової освіти серед населення є важливим аспектом ефективної банківської системи. Грамотні споживачі фінансових послуг можуть краще розуміти свої права та обов'язки, приймати інформовані фінансові рішення і зменшувати ризик фінансової не дисципліни [88].

Банківська система повинна мати ефективну та надійну інфраструктуру платежів, яка забезпечує швидкі, безпечні та зручні перекази коштів між різними банками та платіжними системами. Все це може впливати на ефективність банківської системи України (рис 3.1).

Рис. 3.1. Діючі структурні підрозділи банків в окремих регіонах України

Попри широкомасштабну війну НБУ залишається відданим своєму мандату із забезпечення цінової та фінансової стабільності як запоруки стійкого економічного зростання. З огляду на швидке відновлення енергетичної системи, а також м'яку фіскальну політику прогноз економічного зростання у 2023 році поліпшено з 0,3% до 2,0%. За реалізації припущень про безпекову ситуацію суттєвих дефіцитів електроенергії надалі не передбачається, за винятком локальних та ситуативних дефіцитів у другому півріччі. Водночас збільшення видатків бюджету на тлі значних обсягів міжнародної фінансової допомоги підтримує економічну активність та споживання.

У 2023 році очікується значний дефіцит поточного рахунку. Це, зокрема, пов'язано зі збільшенням імпорту на тлі поступового відновлення внутрішнього попиту, витратами значної кількості вимушених українських мігрантів за кордоном та все ще стриманим експортом внаслідок зниження врожаїв та обмеженості логістичних шляхів. Водночас надходження міжнародної допомоги компенсуватиме ці чинники. Загалом у цьому році обсяг надходжень від міжнародних партнерів може перевищити 42 млрд дол. США. Надходження від партнерів сприятимуть зростанню міжнародних резервів до близько 35 млрд дол. США станом на кінець року. Це посилить спроможність НБУ й надалі підтримувати курсову стійкість та поступово пом'якшувати валютні обмеження [89].

Національний банк України і надалі забезпечуватиме необхідні монетарні умови для підтримки курсової стійкості, поліпшення очікувань та сталого зниження інфляції. Облікова ставка ще тривалий час утримуватиметься на високому рівні, що підтримає ефекти від попередніх заходів НБУ та залишатиме простір для зростання привабливості заощаджень в гривні.

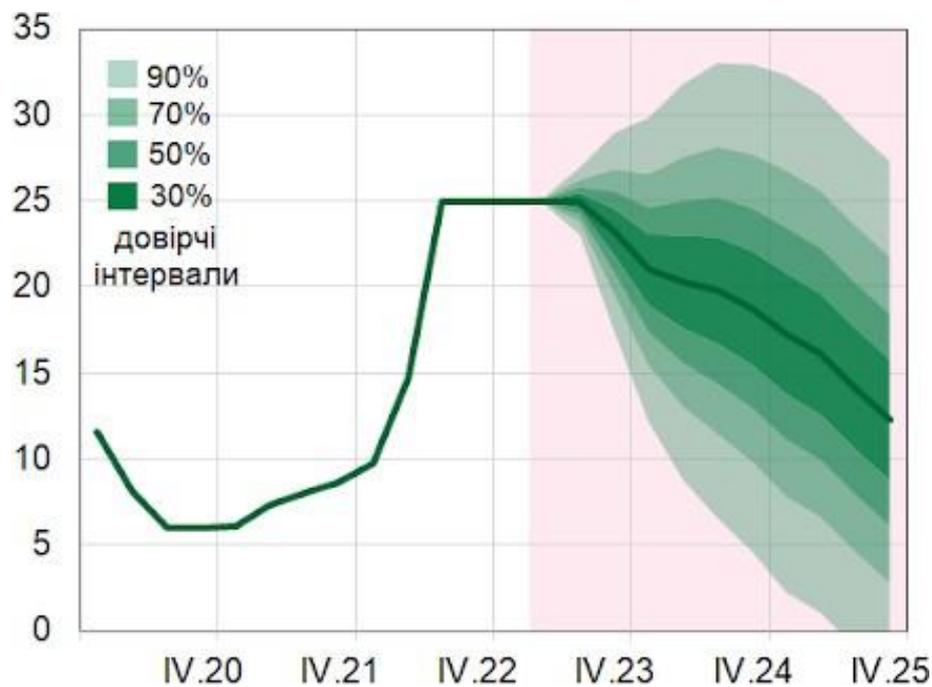

Рис. 3.2. Прогноз облікової ставки

Водночас поліпшення макроекономічної ситуації, зокрема стрімкіше зниження інфляції та накопичення комфортного рівня міжнародних резервів, створює передумови для перегляду прогнозу облікової ставки. Оновлений макропрогноз передбачає початок циклу зниження облікової ставки в IV кварталі 2023 року (рис. 3.2). Навіть за такого сценарію монетарні умови залишатимуться достатньо жорсткими на прогнозованому горизонті з огляду на подальше сповільнення інфляції, поліпшення інфляційних очікувань і, відповідно, збереження високої реальної дохідності гривневих активів. НБУ готовий коригувати час і темп зміни облікової ставки з огляду на розвиток подій на валютному ринку, інфляційну динаміку, стійкість міжнародної підтримки та результативність заходів із забезпечення привабливості гривневих інструментів [90].

Отже, можемо сказати виходячи з вищезазначеного що для підвищення ефективності роботи банківської системи треба запровадити сучасні цифрові технології, такі як штучний інтелект, автоматизація процесів та роботи з даними, може покращити ефективність роботи банківської системи. Наприклад, використання чат-ботів для взаємодії з клієнтами, електронне оформлення кредитів та інвестиційних операцій, а також використання аналітики даних для прийняття рішень, також розвивати мобільні додатки та платіжні системи які дозволяють клієнтам здійснювати банківські операції з будь-якого місця і в будь-який час. Це полегшує доступ до банківських послуг та зменшує потребу в фізичному відвідуванні відділень.

Впровадження електронного документообігу, це заміна паперової документації електронним документообігом дозволяє зберігати, обробляти та передавати інформацію більш швидко та ефективно. Це також сприяє зниженню витрат на зберігання та обробку паперових документів. Забезпечення високого рівня кібербезпеки є важливим аспектом ефективної роботи банківської системи. Банки повинні вдосконалювати свої заходи безпеки, використовуючи сучасні технології шифрування, системи виявлення інцидентів та ризик-аналітики для запобігання шахрайству та кібератакам.

Розвиток онлайн-банкінгу та електронних платіжних систем дозволяє клієнтам здійснювати широкий спектр банківських операцій без необхідності фізичного відвідування банківського відділення. Це забезпечує зручність та швидкість виконання операцій для клієнтів та зменшує навантаження на фізичні канали обслуговування. Банки можуть підвищити ефективність шляхом розширення свого глобального присутності, відкриваючи відділення або надаючи послуги в нових регіонах. Це дозволяє залучати нових клієнтів, розширювати бізнес та диверсифікувати доходи. Співпраця з інноваційними фінтех-компаніями може допомогти банкам впроваджувати нові технології та покращувати свої послуги. Це може включати спільний розвиток нових продуктів, використання блокчейн-технологій, розробку платіжних рішень тощо. Врахування потреб та вимог клієнтів та надання персоналізованих послуг може покращити задоволеність клієнтів та залучення нових. Використання аналітики даних для розуміння клієнтських преференцій і розробки індивідуальних пропозицій може сприяти збільшенню обсягів бізнесу та вірогідності повторних продажів [91].

Ці напрями можуть допомогти банкам покращити ефективність своєї роботи, забезпечити конкурентоспроможність та задоволення клієнтів. Проте, важливо враховувати специфіку кожного банку та його ринкову позицію для успішного впровадження відповідних стратегій.

3.2. Напрями забезпечення стабільності грошово-кредитної політики України

Стабільна й ефективна фінансова система, якій довіряють громадяни і бізнес, – необхідна умова для розвитку економіки. Національний банк сприяє фінансовій стабільності, допомагаючи фінансовій системі ефективно виконувати свої функції та бути стійкою до криз. Ми вживаємо заходів, щоб звести до мінімуму ризики для всієї фінансової системи та допомагаємо банкам протистояти системним ризикам. Національний банк постійно вдосконалює інструментарій для сприяння фінансовій стабільності у країні.

У вересні 2022 року грошово-кредитна політика України була спрямована на досягнення інфляційних та макроекономічних цілей, зокрема зниження інфляції та забезпечення стабільності курсу національної валюти. На той момент Національний банк України використовував інструменти грошово-кредитного регулювання, такі як зміна ключової процентної ставки, операції на відкритому ринку та резервні вимоги до банків, для контролю над грошовою масою та ліквідністю на ринку. Стабільність грошово-кредитної політики є важливим фактором для економічного розвитку країни. Вона сприяє підтриманню низької інфляції, стабільності валютного курсу, зменшенню ризиків і підтримці довіри в інвесторів та громадян.

Що відбувається за фінансової стабільності:

- 1) фінансова система ефективно перетворює вільні кошти громадян та бізнесу на кредити та інвестиції;
- 2) фінансова система ліквідна та капіталізована, а відтак стійка до кризових явищ;
- 3) платежі та розрахунки здійснюються вчасно та в повному обсязі;
- 4) учасники фінансової системи зважено оцінюють ризики та управляють ними;
- 5) труднощі окремих фінансових установ не поширюються на систему в цілому [92].

Щоб забезпечити фінансову стабільність у надскладних умовах воєнного часу, потрібні злагоджені зусилля та тісна координація дій усіх учасників фінансового ринку: банків, небанківських фінансових установ, Національного банку та інших регуляторів ринку, а також дієва підтримка органів державної влади. Міністерство фінансів може залучити значні обсяги коштів для фінансування бюджетного дефіциту в українських банках. Обсяг вільної ліквідності банків, розміщеної в депозитних сертифікатах НБУ, на початок грудня перевищив 360 млрд грн. Подальше підвищення дохідності державних цінних паперів збільшить попит банків на урядові папери. Тому Міністерству фінансів варто скоригувати дохідність ОВДП під час первинного розміщення відповідно до ринкових умов. Збільшення внутрішніх залучень суттєво знизить

ризика емісійного фінансування державного бюджету. Моніторингова програма передбачає кроки, спрямовані на збільшення обсягів податкових надходжень й активізацію внутрішнього боргового ринку, мінімізацію ризиків емісійного фінансування бюджету, забезпечення довгострокової стійкості фінансового сектору, ефективності й прозорості роботи державних підприємств та банків. Її виконання є передумовою для впровадження повноцінної програми фінансування [93].

НБУ разом із банками запроваджує проєкт «Power Banking» – периметр чергових банківських відділень, які працюватимуть навіть за тривалої відсутності електропостачання. Чергові відділення для цього мають бути обладнані всім необхідним. Про перелік та адреси таких відділень потрібно належним чином інформувати клієнтів. Крім того, Національний банк запропонував банкам запровадити «банкоматний національний роумінг»: єдині розширені ліміти та скасування додаткових комісій на зняття готівки власниками карток інших банків у банкоматах. Це допоможе задовольнити попит клієнтів на послуги та зберегти стабільну роботу банківського сектору навіть в умовах тривалого блекауту.

Поточний значний запас ліквідності сектору не має приспати увагу банків до управління ризиками ліквідності. Погіршення строкової структури портфеля потребує оперативніших дій для стабілізації частки строкових вкладів населення. Досягнути цього можна передусім шляхом підвищення депозитних ставок за строковими коштами. В умовах війни та нестабільності ризик ліквідності може реалізуватися досить стрімко.

Стабільність грошово-кредитної політики України є важливим аспектом економічної політики країни. Грошово-кредитна політика визначається Національним банком України (НБУ) і має на меті досягнення цілей, таких як забезпечення стабільності цін, підтримка економічного зростання та збереження фінансової стабільності. За останні роки Україна здійснювала реформи в грошово-кредитній сфері з метою забезпечення стабільності. Важливими кроками в цьому напрямку були перехід до інфляційного

таргетування, покращення регуляторного середовища та вдосконалення монетарних і інструментів кредитної політики [94].

Одним з ключових аспектів стабільності грошово-кредитної політики є контроль за інфляцією. НБУ здійснює монетарну політику, спрямовану на зниження інфляційного тиску та підтримку стабільності цін. За останні роки в Україні спостерігалася помірна інфляція, хоча були періоди, коли інфляційний тиск збільшився. НБУ також активно впливає на грошовий ринок шляхом встановлення процентних ставок та здійснення операцій на відкритому ринку. Ці інструменти використовуються для контролю за грошовою масою в обігу, ліквідністю банківської системи та кредитними ризиками.

Окрім того, НБУ активно співпрацює з міжнародними фінансовими установами, такими як Міжнародний валютний фонд (МВФ), для забезпечення стабільності грошово-фінансової системи країни. Україна отримує фінансову підтримку від МВФ, що сприяє підтримці стабільності грошово-кредитної політики. Важливо зазначити, що стабільність грошово-кредитної політики України є постійним процесом, який залежить від багатьох факторів, включаючи макроекономічну ситуацію, зовнішні шоки та рівень довіри до фінансової системи. В останні роки Україна здійснювала кілька кроків для покращення стабільності грошово-кредитної політики.

Деякі з них включають наступні пункти.

1. Інфляційне таргетування: НБУ перейшов до інфляційного таргетування як основного інструменту грошової політики. Це означає, що НБУ встановлює цільовий показник інфляції і використовує різні монетарні інструменти для його досягнення.

2. Інфляційне таргетування: НБУ перейшов до інфляційного таргетування як основного інструменту грошової політики. Це означає, що НБУ встановлює цільовий показник інфляції і використовує різні монетарні інструменти для його досягнення.

3. Лібералізація валютного ринку: Україна провела реформи, спрямовані на забезпечення більшої грошової свободи та конвертируемості

національної валюти. Це сприяє збільшенню прозорості та ефективності валютного ринку.

4. Залучення зовнішнього фінансування: Україна активно співпрацює з міжнародними фінансовими установами та отримує фінансову підтримку, яка допомагає забезпечувати стабільність грошово-кредитної політики та поповнювати резерви країни.

5. Розвиток фінансового ринку: Уряд України працює над розвитком фінансового ринку, що включає розвиток ринку облігацій, фондового ринку та інших фінансових інструментів. Це сприяє залученню інвестицій та підтримці стабільності грошово-кредитної політики.

Необхідно відзначити, що стабільність грошово-кредитної політики є складним завданням, яке вимагає постійного моніторингу та реагування на економічні зміни та ризики [95].

Важливим аспектом стабільності грошово-кредитної політики є також ефективне управління фінансовими ризиками та розроблення адекватних заходів для їх зменшення. Національний банк України зосереджується на розвитку системи моніторингу та оцінки ризиків, що дозволяє забезпечити належний контроль за фінансовою стійкістю.

Паралельно з цим, Національний банк України впроваджує строгі норми і стандарти регулювання та нагляду за банківською системою. Це включає вимоги щодо достатнього рівня капіталізації банків, оцінки та управління кредитними ризиками, контролю за ліквідністю та валютним ризиком. Такі заходи сприяють запобіганню зривам у банківській системі та підтримці її стабільності.

Крім того, забезпечення незалежності Національного банку України є важливим аспектом стабільності грошово-кредитної політики. Незалежний центральний банк може впроваджувати ефективну монетарну політику без втручання з боку політичних впливів, що сприяє збереженню стабільності та довіри до грошово-кредитної системи. Важливою складовою стабільності грошово-кредитної політики є також ефективна комунікація з громадськістю та ринками. Національний банк України активно спілкується зі зацікавленими

сторонами, надає роз'яснення щодо своїх дій та політичних рішень, що сприяє збереженню довіри та передбачуваності в грошово-кредитній сфері.

Стабільність грошово-кредитної політики України також залежить від ефективного регулювання банківської системи та фінансового сектору загалом. Національний банк України встановлює нормативи та вимоги щодо діяльності банків, зокрема щодо капіталовкладень, ліквідності, управління ризиками та забезпечення фінансової стійкості. Це сприяє збереженню стабільності банківської системи та захисту вкладників.

Важливим елементом стабільності грошово-кредитної політики є також фінансова розпорядчість та бюджетна дисципліна. Україна зосереджується на збалансованому підході до фінансування державного бюджету, уникненні надмірного дефіциту та надмірної випуску грошей. Це сприяє зменшенню інфляційних тиску та підтримці стабільності валюти. Стабільність грошово-кредитної політики також вимагає уваги до зовнішньоекономічного середовища та міжнародних факторів. Україна прагне забезпечити сталість зовнішньої валютної політики, встановлюючи адекватні курсові механізми та зміцнюючи резерви національної валюти. Збереження стабільності зовнішньої валютної позиції є важливим для забезпечення стабільності грошово-кредитної політики та уникнення фінансових криз.

Уряд та Національний банк України також активно співпрацюють з міжнародними фінансовими організаціями, такими як Міжнародний валютний фонд (МВФ), з метою отримання технічної підтримки та фінансової допомоги. Це допомагає зміцнювати довіру до грошово-кредитної політики України та забезпечувати стабільність в економіці країни [96].

Загалом, стабільність грошово-кредитної політики України вимагає комплексного підходу, який включає ефективне управління банківською системою, фінансову розпорядчість, зовнішньоекономічну стійкість та співпрацю з міжнародними партнерами. Продовження реформ і вдосконалення управління грошово-кредитною політикою допоможуть забезпечити стабільність та підтримку економічного розвитку України.

Україна постійно працює над покращенням своєї грошово-кредитної політики, враховуючи внутрішні та зовнішні економічні умови, а також потреби розвитку країни. Стабільність грошово-кредитної політики є важливим чинником для забезпечення економічного розвитку, і надалі Україна прагне зміцнювати цю стабільність і підтримувати довіру як на внутрішньому, так і на міжнародному рівнях.

Як висновок можемо сказати що українська банківська система має потенціал для подальшого розвитку і зростання в майбутньому. Хоча український банкінг став перед великими викликами в останні роки, зокрема фінансовою нестабільністю та корупційними практиками, вжито важливі кроки для покращення ситуації.

Україна активно впроваджує реформи, спрямовані на зміцнення банківської системи, підвищення її прозорості та відповідності міжнародним стандартам. Введення більш жорсткого банківського нагляду, модернізація правового середовища та розвиток цифрових технологій є ключовими напрямками реформ. Одним із важливих факторів, що сприятимуть розвитку банківської системи, є залучення іноземних інвестицій та партнерство з міжнародними фінансовими установами. Це сприятиме підвищенню довіри до українських банків, покращенню їх фінансової стійкості та доступності банківських послуг.

Крім того, розвиток цифрових технологій і фінансових інновацій відкриває нові можливості для банківської системи України. Впровадження електронних платежів, мобільного банкінгу, блокчейн-технологій та штучного інтелекту сприятиме полегшенню процесу проведення фінансових операцій та підвищенню зручності для клієнтів.

Можна вважати, що перспективи розвитку банківської системи України є позитивними. Продовження реформ, залучення іноземних інвестицій та використання сучасних технологій допоможуть українським банкам стати більш конкурентоспроможними на міжнародному ринку і забезпечити стабільність та надійність банківських послуг для населення та бізнесу. Важливим фактором у розвитку банківської системи України є покращення

фінансової грамотності населення. Забезпечення доступної та зрозумілої фінансової освіти сприятиме підвищенню обізнаності громадян щодо банківських послуг, фінансового планування та інвестування. Це сприятиме покращенню фінансової культури в країні та забезпеченню більш ефективного використання банківських ресурсів.

Також важливою перспективою є зміцнення банківської безпеки та кіберзахисту. З ростом цифровізації банківських послуг збільшується ризик кібератак та шахрайства. Тому українським банкам необхідно активно інвестувати в кіберзахист, розробляти та впроваджувати нові технології для захисту від кіберзагроз, а також підвищувати свідомість клієнтів щодо кібербезпеки.

Загалом, успішний розвиток банківської системи України залежить від постійного вдосконалення регуляторної політики, створення сприятливого бізнес-клімату, підтримки інновацій та залучення кваліфікованих фахівців. Якщо будуть вжиті належні заходи, банківська система України матиме можливість розвиватися як сучасна, конкурентоспроможна та стабільна галузь економіки країни.

ВИСНОВКИ

Як висновок можемо сказати, що в даній роботі було досліджено сутність та функції банківської системи, сутність грошово-кредитної політики та роль банківської системи в її реалізації та розглянуто нормативно-правове забезпечення функціонування банківської системи України та проаналізовано монетарну політику та фінансову стійкість Національного банку України. Розглянуто Напрями підвищення ефективності роботи банківської системи та проаналізовано стабільність грошово-кредитної політики України.

Як висновок можемо зазначити, що основні функції банківської системи включають:

1) збереження коштів: банки забезпечують безпечне зберігання грошових коштів клієнтів. Вони виступають як канали, через які люди та підприємства можуть зберігати свої заощадження та резерви;

2) надання кредитів та позик: банки надають фінансову підтримку шляхом надання кредитів та позик. Ця функція допомагає клієнтам здійснювати покупки, розширювати бізнес, інвестувати та виконувати інші фінансові операції;

3) валютні операції: банки здійснюють операції з обміну валют, надають послуги з конвертації грошових коштів у різних валютах. Вони дозволяють клієнтам здійснювати міжнародні платежі та операції на ринках іноземної валюти;

4) інвестиційні послуги: деякі банки надають послуги з управління активами, інвестування коштів клієнтів в цінні папери, фондові ринки та інші інвестиційні інструменти. Вони допомагають клієнтам отримати дохід від своїх інвестицій та реалізувати фінансові цілі;

5) ліквідність та стабільність фінансової системи: банки забезпечують ліквідність у фінансовій системі шляхом підтримки резервів та доступу до грошових ресурсів. Вони також грають важливу роль у забезпеченні стабільності фінансової системи та захисті вкладників;

б) фінансова посередництво: банки виконують роль фінансових посередників, збираючи кошти від тих, хто має зайві ресурси, і надаючи їх тим, хто потребує фінансування;

7) фінансовий аналіз та оцінка ризиків: банки проводять фінансовий аналіз клієнтів, оцінюють їхню кредитоспроможність та ризики. Це допомагає банкам приймати обґрунтовані рішення щодо надання кредитів та розміру процентних ставок, а також забезпечує захист від потенційних втрат;

8) емісія та керування грошовими масами: банки беруть участь у процесі емісії грошей, контролюють грошові маси в обігу та керують політикою центрального банку. Вони впливають на рівень грошової ліквідності, процентні ставки та інфляцію в економіці;

9) розвиток та підтримка підприємництва: банки надають фінансову підтримку підприємствам шляхом надання кредитів, фінансування проєктів, консультацій тощо. Вони стимулюють розвиток підприємництва, сприяють створенню робочих місць та економічному зростанню;

10) функція посередництва на ринках цінних паперів: банки виступають як посередники на ринках цінних паперів, допомагаючи клієнтам купувати та продавати акції, облігації, деривативи та інші цінні папери;

11) електронні та інтернет-послуги: банки надають електронні та інтернет-послуги, такі як онлайн-банкінг, мобільний банкінг, платіжні системи тощо. Це дозволяє клієнтам здійснювати фінансові операції та отримувати інформацію про свої рахунки в будь-який час та з будь-якого місця.

Отже, можна сказати, що банківська система має надзвичайно важливе і розгалужені функції, які грають ключову роль у фінансовій системі та економіці загалом. Банки забезпечують зберігання, обмін та переказ грошей, кредитування, інвестування, управління ризиками, фінансовий посередництво та інші фінансові послуги. Вони забезпечують доступ до фінансових ресурсів, сприяють розвитку бізнесу та економічному зростанню, а також гарантують безпеку та стабільність фінансових операцій. Банківська система впливає на функціонування і розвиток економіки, сприяючи алокації капіталу, стимулюючи

підприємництво та інновації, забезпечуючи ліквідність та стабільність фінансової системи. Таким чином, банківська система є невід'ємною складовою частиною сучасної економіки і відіграє важливу роль у сприянні фінансовому розвитку та підтримці функціонування суспільства.

Таким чином можемо сказати що грошово-кредитна політика є важливим інструментом, за допомогою якого держава регулює грошовий обіг, кредитування, відсоткові ставки та інші фактори, що впливають на економіку країни. Значення грошово-кредитної політики полягає у забезпеченні стабільності цін, підтриманні економічного зростання, контролі за інфляцією та сприянні фінансовій стабільності. Основні інструменти грошово-кредитної політики включають встановлення відсоткових ставок, резервних вимог до банків, валютний контроль, випуск грошових коштів та інші механізми. Держава встановлює цілі грошово-кредитної політики з урахуванням поточної економічної ситуації та має можливість коригувати політику відповідно до змін у суспільстві через банківську систему.

Значення банківської системи в реалізації монетарної політики полягає у забезпеченні стабільності фінансової системи країни, контролі над грошовою масою та кредитним ринком, впливі на рівень процентних ставок, регулюванні інфляції та забезпеченні економічного зростання. Банківська система допомагає реалізовувати монетарну політику шляхом впливу на грошовий обіг, кредитні умови, фінансову ліквідність та стабільність економіки.

Українська банківська система постійно піддавалась реформам та модернізації, спрямованим на зміцнення її стійкості та ефективності. Необхідно постійно вдосконалювати регуляторні механізми, забезпечувати прозорість та відкритість функціонування банківської системи, а також підтримувати сприятливі умови для розвитку банківського сектору. Тільки шляхом ефективної взаємодії між Національним банком України, комерційними банками та іншими учасниками ринку можна досягти стабільності та розвитку банківської системи,

що в свою чергу сприятиме успішній реалізації монетарної політики та зміцненню економіки країни.

Значний потенціал для розвитку фінансового сектору України полягає у розвитку страхового ринку. На сьогоднішній день страховий ринок України є ще відносно малорозвиненим, проте існують позитивні тенденції до його зростання. Важливим кроком у цьому напрямку є покращення регулювання страхової діяльності та забезпечення захисту прав споживачів страхових послуг. Україна також активно співпрацює з міжнародними фінансовими організаціями, такими як Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), з метою отримання фінансової підтримки та експертної допомоги у проведенні реформ фінансового сектору та зміцненні його робустаності. Водночас, виклики, що стоять перед фінансовим сектором України, включають боротьбу зі злочинністю, більш ефективний банківський нагляд, підвищення рівня фінансової грамотності населення, забезпечення стійкості фінансової системи та протидіювання фінансовим ризикам[63].

Усі ці напрями вимагають відповідальної роботи уряду, регуляторних органів, банків, страхових компаній та інших фінансових установ з метою забезпечення стабільного та ефективного розвитку фінансового сектору України. Як висновок можна сказати що Національний банк України активно сприяв розвитку цифрових інновацій у фінансовому секторі. Зокрема, було впроваджено ряд заходів для підтримки фінтех-компаній та стимулювання використання безготівкових платежів. Це сприяло покращенню доступу до фінансових послуг та зростанню економічної ефективності. Монетарна політика Національного банку України була спрямована на забезпечення стабільності фінансової системи та зниження інфляційних тиску. Застосування стриманої монетарної політики, сприяння розвитку цифрових інновацій та підтримка банківського сектору вказують на зростворювання Національним банком України своїх завдань.

Масштаб та затяжний характер війни в Україні надалі підвищують ризики для світової економіки. Посилена війною глобальна інфляція та відповідне ужорсточення монетарної політики сповільнюють економіки та загрожують рецесією ключовим партнерам України. Проте фінансова, військова та гуманітарна допомога Україні лише посилюється, як і санкційний тиск на росію. Ціни на світових товарних ринках дещо знизилися після рекордних рівнів першого півріччя.

Українська економіка поволі відновлювалася після карколомного падіння в першому півріччі 2022 року внаслідок широкомасштабної російської агресії. Втрата людського капіталу та руйнування інфраструктури, зокрема енергетичної, унаслідок подальших російських терористичних атак та проведення бойових дій зумовлюють глибоке падіння економіки в 2022 році та стримуватимуть її відновлення в наступному. Високий рівень ризиків та невизначеності зберігається, що ускладнює роботу фінсектора, проте макрофінансову стабільність підтримує значна міжнародна фінансова допомога.

Розвиток онлайн-банкінгу та електронних платіжних систем дозволяє клієнтам здійснювати широкий спектр банківських операцій без необхідності фізичного відвідування банківського відділення. Це забезпечує зручність та швидкість виконання операцій для клієнтів та зменшує навантаження на фізичні канали обслуговування. Банки можуть підвищити ефективність шляхом розширення свого глобального присутності, відкриваючи відділення або надаючи послуги в нових регіонах. Це дозволяє залучати нових клієнтів, розширювати бізнес та диверсифікувати доходи. Співпраця з інноваційними фінтех-компаніями може допомогти банкам впроваджувати нові технології та покращувати свої послуги. Це може включати спільний розвиток нових продуктів, використання блокчейн-технологій, розробку платіжних рішень тощо. Врахування потреб та вимог клієнтів та надання персоналізованих послуг може покращити задоволеність клієнтів та залучення нових. Використання аналітики даних для розуміння клієнтських преференцій і розробки

індивідуальних пропозицій може сприяти збільшенню обсягів бізнесу та вірогідності повторних продажів.

Загалом, успішний розвиток банківської системи України залежить від постійного вдосконалення регуляторної політики, створення сприятливого бізнес-клімату, підтримки інновацій та залучення кваліфікованих фахівців. Якщо будуть вжиті належні заходи, банківська система України матиме можливість розвиватися як сучасна, конкурентоспроможна та стабільна галузь економіки країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Городецький, А. Є., Шевченко, О. В. (2018). Банківська система України: теорія, методологія, практика. Київ: Центр навчальної літератури.
2. Куценко, О. В., Баклан, Ю. О. (2018). Банківська система України: науково-практичний коментар. Київ: Центр учбової літератури.
3. В. В. Баранова. (2019) Банківська система України: сучасний стан та перспективи розвитку.
4. Л. С. Бабій, В., О. Стрижак, О. В. Кондратенко.(2020) Банківська система України: сутність та функції банківської системи України.
5. Олександр Кобут., Олена Гриньова. (2019) Банківська система України: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку.
6. О. Г. Олійник., М. В. Орел. (2019) Фінансова система України: фінансова система України, яка включає банківську систему, та її аналіз.
7. Фінансова фортеця України: НБУ презентував нову Стратегію, сфокусовану на спротиві російській агресії та відновленні країни <https://bank.gov.ua/ua/news/all/finansova-fortetsya-ukrayini-nbu-prezentuvav-novu-strategiyu-sfokuso-vanu-na-sprotivi-rosiyskiy-agresiyi-ta-vidnovlenni-krayini>.
8. Про нові стратегічні цілі <https://bank.gov.ua/ua/news/all/finansova-fortetsya-ukrayini-nbu-prezentuvav-novu-strategiyu-sfokuso-vanu-na-sprotivi-rosiyskiy-agresiyi-ta-vidnovlenni-krayini>.
9. В. І. Гуров., О. В. Мазур. (2019) Банківська система України: аналіз стану та розвитку банківської системи України.
10. Тейлор Дж. (2020) Грошово-кредитна політика та інфляція.
11. Бессонов В.В. (2020) Грошово-кредитна політика в країнах з перехідною економікою.
12. Девіс Д., Рош Р. (2019) Монетарна політика та грошово-кредитна система.
- 13 Фрідман М., Фішер С., Дорнбуш Р. (2020) Монетарна економіка, банківська справа та грошово-кредитна політика.
14. Цілі монетарної політики <https://bank.gov.ua/ua/monetary/about>.

15. Закон України «Про Національний банк України»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14/page#Text>.

15. Захаркіна, Л.С., Грибініченко, Р.А. (2019). Факторний аналіз фінансової стабільності як передумови забезпечення економічної безпеки України.

16. Грибініченко, Р.А. (2020). Оцінка фінансової стабільності держави як складової забезпечення її фінансової безпеки.

17. Захаркіна, Л.С, Грибініченко, Р.А. (2019). Моделювання впливу макроекономічних факторів на фінансову стабільність України.

18 Чи є відхилення інфляції від цілі порушенням цінової стабільності
<https://bank.gov.ua/ua/monetary/about/targets/target-k>.

19 Киш, Л.М. (2018). Фінансова стабільність як основний індикатор ефективності національної економіки.

20. Звіт про фінансову стабільність <https://bank.gov.ua/ua/stability/report>.

21 Розенберг Карл Х., Траггер Йосип Ж., Чілокот С.Г. (2019) Грошова та банківська система (2019).

22 Роберт П. Мертон, Зейгер Роберт Л (2020). Гроші, банки та фінансова система.

23 Звіт про фінансову стабільність грудень 2022 року
<https://bank.gov.ua/ua/stability/report>.

23. Закон України «Про банки та банківську діяльність»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0730-01#Text>.

24. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text>.

25 Постанова Правління НБУ «Про затвердження Положення про Національний банк України» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>.

26. Постанова Правління НБУ «Про порядок здійснення валютних операцій» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0730-01#Text>.

27. Постанова Правління НБУ «Про стандарти функціонування платіжних систем та платіжних установ»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0187500-22#Text>.

28. Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text>.

29. постановою Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 14 квітня 2004 року № 471 (зі змінами) «
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/471-2004-п#Text>.

30. акт Національного банку України на 2021 рік, затвердженого наказом Національного банку України від 26 листопада 2020. «
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0178500-22#Text>.

31. Дайсон Джон Х., Хендерсон М. Л. (2020) Гроші, банківська система та міжнародні відносини.

32. Карл І., Волкер (2019) Грошово-кредитна політика: теорія та практика.

33. Каспер Розенберг (2020) Банківська система: принципи, продукти та послуги.

34. Фредерік С. Мішкін (2019) Центральні банки та фінансова стабільність та практика.

35. Універсальна декларація прав людини
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text.

36. Європейська конвенція з прав людини
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.

37. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text.

38. Резолюції ООН <https://www.un.org/securitycouncil/ru/content/resolutions>

39. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.

40. Паризька угода про кліматичні зміни (Паризький договір)
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_161#Text.

41. Договір про нерозповсюдження ядерної зброї
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_098#Text.

42. Конвенція про права дитини
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text.

43. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.

44. Міжнародна конвенція про біорізноманіття
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_030#Text.

45. Нормативні документи про валютний контроль
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013500-19#Text>.

46. О. В. Салюк (2020) Банківська система України: історія, розвиток, проблеми.

47. В. В. Маркова (2020) Банківська система України: сучасний стан та перспективи розвитку.

48. М. І. Шкрібляк (2019) Банківська система України: сучасні тренди та виклики.

49. Статистика фінансових рахунків сектору фінансових корпорацій за 2021 рік <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial#3fa>.

50. Баланс фінансових активів та пасивів фінансових корпорацій
<https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial#3fa>.

51. Фінансовий сектор України: розвиток, проблеми, перспективи (2021)
Юрій Подоляк.

52. Ігор Ковальчук (2021) Корпоративне фінансування в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку.

53. Олена Верховодова. (2020) Український фінансовий сектор: перехід до нової моделі розвитку.

54. Олександр Пасічник (2021) Банківські та фінансові організації в Україні.

55. Олександр Савченко (2021) Монетарна політика в Україні: принципи, інструменти, результати.

56. Олексій Воскобойников (2020) Монетарна політика і економічний розвиток України.

57. Ігор Бурковський (2019) Монетарна політика та інфляція в Україні: дослідження та перспективи.

58. Облікова ставка <https://bank.gov.ua/ua/monetary/about>.

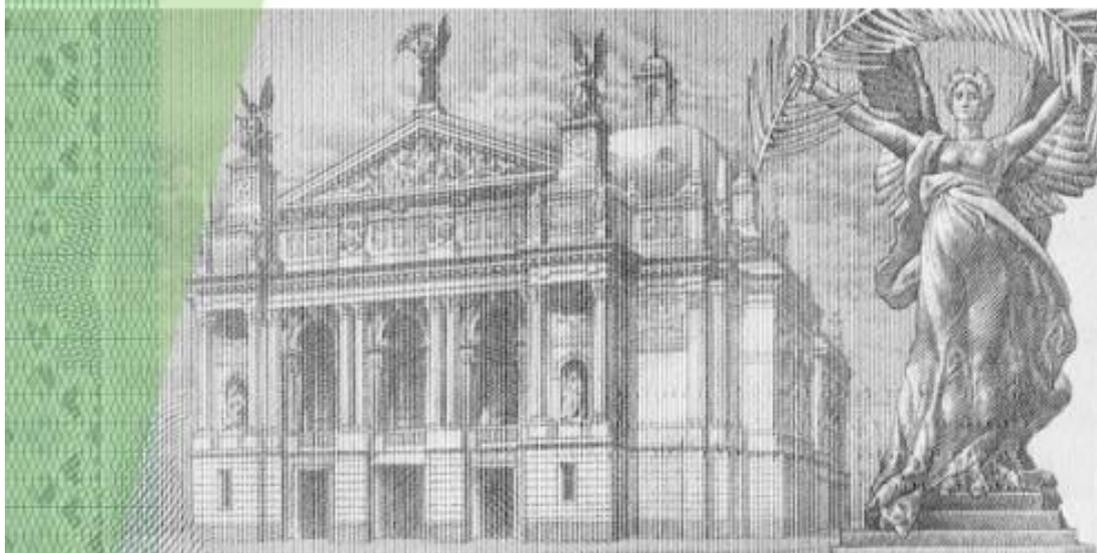
59. Ірина Павленко, Лілія Шевченко (2021) Монетарна політика в Україні: від теорії до практики.
60. Оксана Герасимчук (2020) Монетарна політика та фінансова стабільність в Україні.
61. Шарль Гудхарт, Еван Моор (2021) Монетарна політика: теорія, практика, виклики.
62. Лекхан Бхаттачарія (2021) Монетарна політика і центральні банки.
63. Йозеф Гауер, Клаус Даншке (2019) Монетарна політика: інструменти, стратегії, ризики.
64. Інфляційний звіт, квітень 2023 року
https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2023-Q2.pdf?v=4.
65. Мартін Бекер, Стефан Вільгельм, Майкл Вульф (2021) Монетарна політика та фінансова стабільність: теорія, практика, виклики.
66. Коридор процентних ставок за інструментами постійного доступу
<https://bank.gov.ua/ua/monetary/tools#section-2>.
67. Як ухвалюються рішення з монетарної політики
<https://bank.gov.ua/ua/monetary/stages>.
68. Процес ухвалення і комунікації рішень з монетарної політики
<https://bank.gov.ua/ua/monetary/stages>.
69. Беседа О.М. (2020) Оцінка фінансової стійкості банківської системи України.
70. Лисенко С.О. (2021) Фінансова стійкість банківської системи України: проблеми та перспективи.
71. Кузнецова Ю.В., Павленко, В.Г. (2021) Оцінка фінансової стійкості банківської системи України на основі індикаторів з розрахункових балансів.
72. Єршов О.В., Кінаш, О.Г. (2020) Фінансова стійкість банківської системи: підходи до аналізу та оцінки.
73. Лозовий О.І., Єфремова О.А. (2020) Фінансова стійкість банківської системи: підходи до аналізу та оцінки.
74. Волкова І.І. (2021) Фінансова стійкість банківської системи: теорія, методологія, практика.

75. Сидорова І.В., Попова В.С., Чепурко Ю.В. (2021) Фінансова стійкість банків: підходи, моделі, методи.
76. Гулакова О.В. (2020) Фінансова стійкість банківської системи України: методологія оцінки та механізми забезпечення.
77. Звіт про фінансову стабільність грудень 2022 року https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2022-H2.pdf?v=4.
78. О. М. Сошинський, Н. І. Чернушенко. (2019) Розвиток банківської системи України: виклики та перспективи.
79. О. В. Липинський (2019) Банківська система України: стан та перспективи розвитку.
80. О. О. Василюк. (2020) Банківська система України: трансформаційні процеси та перспективи розвитку.
88. О. В. Липинський С. В. Волянчук. (2021) Банківський менеджмент: теорія та практика.
89. О. М. Сошинський Л. В. Тименко. (2020) Реформування банківської системи в Україні.
90. І. В. Задойницький Н. І. Чернушенко. (2020) Розвиток банківської системи України: виклики та перспективи.
91. О. В. Липинський (2021) Банківський менеджмент.
92. О. М. Кравченко (2020) Розвиток банківської системи України: проблеми та перспективи.
93. В. В. Петрук (2021) Перспективи розвитку банківської системи України в умовах світової фінансової кризи.
94. О. Сергієнко, О. Вишнеvsька (2021) Фінансова система України: стан, проблеми, перспективи.
- 95 М. Соколовський, Т. Бут (2020) Розвиток банківської системи України: виклики та перспективи.

Інфляційний звіт

Квітень 2023 року

Попри широкомасштабну війну НБУ залишається відданим своєму мандату із забезпечення цінової та фінансової стабільності як запоруки стійкого економічного зростання. Водночас зниження дієвості ринкових інструментів і висока невизначеність тимчасово унеможливили здійснення монетарної політики в традиційному форматі інфляційного таргетування. Підходи до виконання пріоритетних функцій НБУ, завдання та принципи реалізації монетарної політики зазнали вимушених змін, що було закріплено Основними засадами грошово-кредитної політики на період воєнного стану.

Ключовим стабілізаційним засобом забезпечення сталого зниження інфляції та підтримки адаптації економіки до умов повномасштабної війни залишається збереження курсової стійкості. Це дає змогу не лише безпосередньо стримувати зростання собівартості товарів і послуг, але й пом'якшує фундаментальний ціновий тиск, позитивно впливаючи на очікування.

Підтримці стійкої ситуації на валютному ринку, серед іншого, сприяють активні валютні інтервенції НБУ, збереження та калібрування низки адміністративних обмежень (зокрема на валютні операції та рух капіталу), припинення емісійного фінансування, а також забезпечення привабливості гривневих активів. Так, НБУ спрямовує свою процентну політику, адаптує операційний дизайн, а також застосовує інші інструменти монетарної політики (зокрема регулювання норм обов'язкових резервів) передусім для забезпечення належної привабливості строкових заощаджень у гривні. Це стримує попит на іноземну валюту, дозволяючи захистити міжнародні резерви, зберегти курсову стійкість, а відповідно – підтримати подальше сповільнення інфляції в умовах все ще значних ризиків, високої невизначеності та вимушено значного дефіциту державного бюджету. Така політика НБУ також сприяє формуванню належних передумов для пом'якшення адміністративних обмежень, ефективність яких з часом послаблюється, та дасть змогу повернутися до традиційного формату інфляційного таргетування в міру нормалізації функціонування економіки.

Аналіз у поточному Інфляційному звіті (квітень 2023 року) ґрунтується на наявних даних на дату його підготовки, тому період аналізу для окремих індикаторів може бути різним. Остання дата оновлення даних за більшістю

показників у цьому звіті – 26 квітня 2023 року. Інфляційний звіт містить прогноз економічного розвитку країни у 2023–2025 роках, підготовлений Департаментом монетарної політики та економічного аналізу і 27 квітня 2023 року схвалений на засіданні Правління НБУ з питань монетарної політики.

Рішення щодо облікової ставки та застосування інших монетарних інструментів Правління НБУ і надалі прийматиме відповідно до опублікованого заздалегідь графіка. На засіданнях у січні, квітні, липні та жовтні рішення приймаються на підставі нового макроекономічного прогнозу. На інших чотирьох засіданнях (у березні, червні, вересні та грудні) – за результатами оцінки ризиків та невизначеності з урахуванням нової інформації про внутрішні та зовнішньоекономічні події, яка з’явилася після останнього прогнозу.

Рішення щодо облікової ставки та застосування інших монетарних інструментів оголошуються на пресбрифінгу, який проводиться того самого дня о 14.00 після засідання Правління НБУ з питань монетарної політики. Одночасно публікується пресреліз, у якому йдеться про консенсусну позицію Правління НБУ щодо рішень із монетарної політики. Підсумки дискусії членів Комітету з монетарної політики щодо рівня облікової ставки публікуються на 11-й день після ухвалення рішення. На відміну від пресрелізів щодо рішень із монетарної політики, «Підсумки дискусії» містять знеособлені позиції всіх членів КМП щодо оптимальних монетарних рішень, у тому числі – альтернативні до прийнятого рішення думки та відповідну аргументацію.

Базовий сценарій макроекономічного прогнозу НБУ є програмним, оскільки враховує ефекти від виконання необхідних заходів у сфері реалізації економічної політики. Зокрема, він ґрунтується на припущеннях про послідовне дотримання Україною зобов’язань нової програми співпраці з МВФ, проведення злагодженої монетарної та фіскальної політики, поступове нівелювання квазіфіскальних дисбалансів, зокрема в енергетичній сфері. Також базовий сценарій припускає відчутне зменшення безпекових ризиків із початку 2024 року, що сприятиме повноцінному розблокуванню морських портів, зниженню премії за суверенний ризик та поверненню в Україну вимушених мігрантів.

Інфляція знижується, у тому числі завдяки заходам НБУ з підтримання курсової стійкості, проте через вплив війни ціновий тиск залишається високим.

В річному вимірі. Послабленню інфляційного тиску сприяли достатня пропозиція продовольства та пального, а також досить швидке відновлення енергетичної системи від наслідків російських терактів. Важливим чинником було поліпшення інфляційних очікувань з початку року на тлі припинення емісійного фінансування, зміцнення готівкового курсу гривні та підвищення привабливості гривневих активів завдяки вжитим заходам НБУ.

Однак інфляційний тиск залишається суттєвим. Зниження інфляції в річному вимірі значною мірою спричинене високою базою порівняння минулого року, а також посилене теплою для зими погодою. Натомість тиск на виробничі витрати бізнесу зберігається, у тому числі через складнощі з веденням діяльності та налаштуванням логістичних ланцюгів в умовах війни. У 2023 році інфляція сповільниться до 14.8%, а в наступні роки – повернеться до однозначного рівня.

Інфляція знижуватиметься й надалі, зокрема через здешевлення енергоносіїв на світових ринках, стриманий внутрішній попит, а також вплив монетарної політики НБУ. Ураховуючи комбінований ефект зазначених чинників і значно кращу, ніж очікувалося, ситуацію в енергетичному секторі, НБУ переглянув прогноз інфляції на 2023 рік – із 18.7% до 14.8%.

Базовий сценарій макроекономічного прогнозу НБУ є програмним, оскільки враховує ефекти від виконання необхідних заходів у сфері реалізації економічної політики. Зокрема, він ґрунтується на припущеннях про послідовне дотримання Україною зобов'язань нової програми співпраці з МВФ, проведення злагодженої монетарної та фіскальної політики, поступове нівелювання квазіфіскальних дисбалансів, зокрема в енергетичній сфері. Також базовий сценарій припускає відчутне зменшення безпекових ризиків із початку 2024 року, що сприятиме повноцінному розблокуванню морських портів, зниженню премії за суверенний ризик та поверненню в Україну вимушених мігрантів. Інфляція знижується, у тому числі завдяки заходам НБУ з підтримання курсової стійкості, проте через вплив війни ціновий тиск

залишається високим З початку року інфляція знижувалася швидше, ніж очікувалося.

У березні зростання споживчих цін сповільнилося до 21.3% в річному вимірі. Послабленню інфляційного тиску сприяли достатня пропозиція продовольства та пального, а також досить швидке відновлення енергетичної системи від наслідків російських терактів. Важливим чинником було поліпшення інфляційних очікувань з початку року на тлі припинення емісійного фінансування, зміцнення готівкового курсу гривні та підвищення привабливості гривневих активів завдяки вжитим заходам НБУ. Однак інфляційний тиск залишається суттєвим. Зниження інфляції в річному вимірі значною мірою спричинене високою базою порівняння минулого року, а також посилене теплою для зими погодою. Натомість тиск на виробничі витрати бізнесу зберігається, у тому числі через складнощі з веденням діяльності та налаштуванням логістичних ланцюгів в умовах війни. У 2023 році інфляція сповільниться до 14.8%, а в наступні роки – повернеться до однознакового рівня. Інфляція знижуватиметься й надалі, зокрема через здешевлення енергоносіїв на світових ринках, стриманий внутрішній попит, а також вплив монетарної політики НБУ. Ураховуючи комбінований ефект зазначених чинників і значно кращу, ніж очікувалося, ситуацію в енергетичному секторі, НБУ переглянув прогноз інфляції на 2023 рік – із 18.7% до 14.8%.

Звіт про фінансову стабільність

Грудень 2022 року

Умови роботи фінустанов залишаються складними: війна затягується, а росія надалі застосовує тактику терору. Масштабні обстріли населених пунктів та руйнування інфраструктури посилюють ризики для економіки та фінансової стабільності. Попри це, фінансовий сектор працює безперебійно: платежі здійснюються своєчасно, а клієнти мають безперешкодний доступ до власних коштів. У другому півріччі економіка України почала поволі відновлюватися після карколомного падіння внаслідок повномасштабної війни, проте руйнування енергетичної інфраструктури перервало цю тенденцію. Цьогоріч ВВП впаде приблизно на третину, а наступного зростатиме повільніше, ніж прогнозувалося до масованих ракетних обстрілів. Це сповільнить відновлення попиту на фінансові послуги та спричинить додаткові кредитні втрати банків. Міжнародна підтримка України лише зростає, стаючи системнішою та регулярнішою.

У 2022 році за допомогою партнерів профінансовано понад половину потреб держбюджету, подібна ситуація збережеться і наступного року. Зовнішні гранти та кредити також підтримали платіжний баланс і міжнародні резерви, завдяки чому Національний банк зберігає свою активну присутність на валютному ринку. У другому півріччі тиск на валютному ринку суттєво послабився завдяки літньому коригуванню обмінного курсу та низки валютних обмежень. Значні державні видатки на виплати військовослужбовцям і постраждалим від війни підтримали доходи населення та компенсували їхнє суттєве скорочення в приватному секторі.

Крім збереження довіри вкладників до банків, цьому сприяють регулярні та значні надходження державних виплат на банківські рахунки населення. Однак приплив нових коштів до сектору нерівномірний: основні обсяги осідають на поточних рахунках у державних банках. Протягом другого півріччя тривало скорочення частки строкових депозитів населення в банках, тож структура фондування погіршується. Це не створює негайних ризиків для банківської системи, але послаблює стійкість окремих банків до можливих різких змін настроїв вкладників. Тож фінустановам варто докладати зусиль для поліпшення строкової структури фондування та залучення коштів населення,

зокрема через підвищення депозитних ставок. До підвищення ставок за гривневими вкладками банки спонукає і висока облікова ставка.

Крім того, з наступного року Національний банк підвищує нормативи резервування за поточними рахунками, щоб дати банкам більше стимулів подовжувати зобов'язання. Із послабленням валютних обмежень у липні населення отримало змогу купувати іноземну валюту для розміщення на строкових банківських депозитах. Після цього строкові депозити в іноземній валюті почали зростати, вперше з початку коронакризи. Усі залучені від населення валютні кошти банки тримають у високоякісних ліквідних активах. Сприяла збереженню довіри до банків і неперервність платежів та роботи мережі відділень.

Попри війну та масовані ракетні обстріли, платежі населення та бізнесу здійснюються без затримок. Кількість платежів зростає. Банки вже розробили та почали реалізацію заходів із протидії наслідкам блекаутів. Визначено відділення, що працюватимуть навіть за тривалої відсутності електропостачання та зв'язку. Посилюючи власну стійкість до операційних ризиків, банки несуть суттєві витрати, зокрема на додаткове обладнання відділень. Проте найбільша складова втрат від подій операційного ризику – недоотримані доходи. У другому півріччі чистий гривневий корпоративний кредитний портфель банків почав поволі скорочуватися. Для роздрібного портфеля ця тенденція помітніша і триває з початку повномасштабної війни. Основна причина скорочення – формування резервів за кредитами, а також погашення раніше виданих позик, що не компенсується новими видачами. Сповільнення економічної активності через безпекові ризики та перебої з постачанням електроенергії ще більше знижують попит на кредитування. Під час війни ключову роль у підтриманні кредитування відіграють державні програми.

Кредитний ризик й надалі залишається найбільшою загрозою для фінсектору. Банки вже визнали значні кредитні втрати – від початку великої війни обсяги відрахування в резерви становлять близько 11% працюючого кредитного портфеля, що банки мали наприкінці лютого. У зоні найвищого

ризиком перебувають роздрібні кредити, за якими зафіксовано прострочення, та кредити компаніям, які зазнали значних втрат виробничих активів та ринків збуту. Разом фактичні та потенційні втрати кредитного портфеля наразі зіставні з червневими оцінками НБУ на рівні близько 20%.

Водночас проблеми з електропостачанням погіршуватимуть показники діяльності навіть діючого бізнесу, який досі вчасно обслуговував кредити. Доходи працівників та операційні грошові потоки бізнесу в багатьох випадках будуть недостатніми для повноцінного обслуговування кредитів. Тож нині є підстави погіршити оцінку втрат кредитного портфеля – у разі збереження поточного масштабу проблем в енергетиці вони можуть сягнути 30%.

Банківський сектор залишається операційно прибутковим – це забезпечує фінустановам першу лінію захисту для поглинання кредитних збитків. Процентні доходи значно зросли завдяки зростанню активів, що приносять процентний дохід, а також вищим ставкам за інструментами інвестування. Водночас зростання частки поточних коштів стримувало подорожчання фондування. Після різкого провалу у весняні місяці зросли комісійні доходи завдяки стабільному попиту на банківські послуги та поступовому відновленню тарифів – у вересні комісійні доходи вже сягнули довоєнного рівня.

Протягом року більшість банків змогла оптимізувати адміністративні витрати. Тож, попри значні кредитні втрати, сектор загалом залишався прибутковим, а рентабельність капіталу сектору за одинадцять місяців становила понад 9%. Більшість банків все ще має запас капіталу понад мінімальні вимоги. Проте, ймовірно, цей надлишковий буфер зникатиме. Окремі фінустанови вже порушують мінімальні вимоги до достатності капіталу.

Національний банк не застосовує заходів впливу за порушення нормативних вимог до капіталу, якщо вони викликані наслідками війни. Режим регуляторних послаблень зберігатиметься тривалий час. Тож фінустанови, що мають життєздатні бізнес-моделі та спроможні генерувати операційні доходи, отримують достатньо часу на відновлення капіталу в разі потреби. Натомість

банки, що є операційно збитковими, залишатимуться під пильною увагою

регулятора, до них можуть застосовуватися обмеження для збереження інтересів вкладників.

Національний банк підтверджує намір протягом 2023 року провести оцінку стійкості банків для з'ясування та підтвердження коректності відображення якості кредитного портфеля, достатності формування резервів та оцінки реального розміру регулятивного капіталу. За результатами такої оцінки буде визначено перехідний період для відновлення капіталу до мінімальних регуляторних значень. Більшість банків зможуть відновити капітал завдяки майбутнім прибуткам, проте низка банків, ймовірно, потребуватиме підтримки акціонерів. У наступні роки, у міру вирішення поточних проблем, спричинених війною, Національний банк зосередить увагу на довгострокових пріоритетах подальшої гармонізації правил роботи фінансового сектору з європейським законодавством. Можемо зазначити що в даній роботі було розкрито головні питання:

- Досліджено Значення грошово-кредитної політики та роль банківської системи в її реалізації та основні функції банківської системи
- Розглянуто Нормативно-правові акти які регулюють функціонування банківської системи України
- Проаналізовано монетарну політику та фінансову стійкість Національного банку України
- Розглянуто Напрями підвищення ефективності роботи банківської системи
- Проаналізовано Стабільність грошово-кредитної політики України